

นวนิยายสายธารในวรรณคดีฝรั่งเศส
เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20

รองศาสตราจารย์ ถัดดา วงศ์สายัณห์
อ.บ., อนุปริญาครุศาสตร์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
Docteur d'Université de Paris (Lettres)

แผนกวิชาภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส
คณะมนุษยธรรมศึกษา ฯ
วิทยาลัยวิชาการศึกษา

* 106138

นวนิยายสายธารในวรรณคดีฝรั่งเศส เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20

---

11 ก.ค. 2520

สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ตยพวิท 23 พระโขนง กรุงเทพมหานคร

รองศาสตราจารย์ลักดา วงศ์สายัณห์
อ.บ., อนุปริญาตครูศาสตร์ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
Docteur d'Universite' de Paris(Lettres)

แผนกวิชาภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส
คณะมนุษยธรรมศึกษา
วิทยาลัยวิชาการศึกษา

62638

นวนิยายสายธารในวรรณคดีฝรั่งเศส
เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20

บทนำ		1
บทที่ 1	กำเนิดของคำ Roman-fleuve- นวนิยายสายธาร	
	ความหมายของคำ Roman-nouvelle และ conte	5
	ความหมายของคำ Roman-fleuve - นวนิยายสายธาร	7
	นวนิยายสายธารแบ่งออกเป็นสามประเภท	8
	1 นวนิยายสายธารประเภทบุคคล	8
	2 นวนิยายสายธารประเภทตระกูล	9
	3 นวนิยายสายธารประเภทกลุ่มชน	9
บทที่ 2	โรแม็ง รอดด็องค์	
	โรแม็ง รอดด็องค์เริ่มเป็นนักเขียน	12
	ความคิดและอุดมคติของรอดด็องค์	13
	นวนิยายสายธาร ซ็องกริสโตฟ	15
	เนื้อเรื่อง	16
	ศิลปการเขียน เลียงคนตรี เลียงระมั่ง เลียงลายน้ำ	19
	แรงคล้อยจากพระเจ้า	20
	มิตรภาพ ความรักและศีลธรรม	21
บทที่ 3	โรเซ มารแต็ง คือ การ์ค	
	นวนิยายเรื่องแรกของโรเซ มารแต็ง คือ การ์ค	24
	นวนิยายสายธาร Les Thibault	25
	เนื้อเรื่อง	26
	ศิลปการเขียน	27
	ศาสนาคาทอลิก และโปรเตสแตนต์	29
	สามตอนสุดท้าย	31

	หน้า
บทที่ 4	
ยอร์ชส์ กือ อามาเด	
คืออามาเดมองดูโลกและสังคมมนุษย์	35
นวนิยายสายธาร Les Aventures de Salavin	36
การผจญชีวิตของซาลาแว็ง	36
นวนิยายสายธาร La Chronique des Pasquier	-เรื่องราว
ของครอบครัวตระกูลปาสกีเยร์	37
เรื่องย่อ	38
กิลปการเขียน	40
บทที่ 5	
ซีดส์ โรแม็งส์	
ซีดส์ โรแม็งส์และลัทธิต Unanimisme	43
นวนิยายสายธาร Les Hommes de Bonne Volonté	44
วัตถุประสงค์และกิลปการเขียน	44
27 ตอนของนวนิยายสายธาร	48
การดำเนินเรื่อง	51
1 ช็องแซรฟาน็อง (Jean Jerphanion)	52
2 ปีแยร์ ชัลเลอ (Pierre Jallez)	53
3 มัคซิม กือโร (Maxime Gurau)	55
4 เฟรเดอริก อาแวกัมพ์ (Frederic Haverkamp)	56
5 แฟร์นันด์ วิกาล (Fernand Vidal)	57
บทสรุป	59
Bibliographie	62

บทนำ

ภาษาฝรั่งเศสเป็นภาษาหนึ่งในยุโรปที่ร่ำรวยวรรณคดี ซึ่งอาจศึกษาย้อนขึ้นไปได้ถึงสมัยกลางอันเป็นสมัยที่ภาษาฝรั่งเศสเริ่มวิวัฒนาการจากภาษาละตินชาวบ้าน ผสมกับภาษาเจ้าของดินเคิมคือชาวโกลด์ จนในที่สุดกลายเป็นภาษาฝรั่งเศสที่มีรูปลักษณะแน่นอนในคริสต์ศตวรรษที่ 17 นับจากสมัยนั้นแล้วภาษาฝรั่งเศสมีการเปลี่ยนแปลงไปอีกเพียงเล็กน้อยเท่านั้น และได้กลายเป็นภาษาที่มีความไพเราะ ชัดเจน และมีความหมายกระชับมากที่สุด เป็นภาษาที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งในยุคดังกล่าว ทั้งนี้เมื่อภาษาใดพัฒนามาถึงระดับมาตรฐานแล้ว จึงไม่น่าประหลาดใจเลยที่วรรณคดีภาษาฝรั่งเศสได้เฟื่องฟูมีจำนวนมากมายจนกลายเป็นจุดเด่นที่สุดจุดหนึ่งของวัฒนธรรมฝรั่งเศส

ถ้าจะศึกษาวรรณคดีฝรั่งเศสตั้งแต่สมัยกลางเป็นต้นมา ก็จะได้เห็นได้ว่ามีการประพันธ์วรรณกรรมประเภทต่าง ๆ ไว้มาก นับตั้งแต่โคลง กลอน บทสวด บทละคร ตลอดจนนวนิยายชนิดต่าง ๆ แต่ละศตวรรษก็มีผลงานเด่นเป็นที่รู้จักทั่วโลก หรือมิฉะนั้นก็เป็นแบบฉบับเป็นแรงคลใจให้แก่กวีประพันธ์ในสมัยต่อมา และมักมีลักษณะพิเศษซึ่งจะช่วยให้ผู้สนใจศึกษาสามารถเข้าใจได้สะดวกยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีความต่อเนื่องกันหรือมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน

สำหรับวรรณคดีที่เป็นคำประพันธ์ร้อยกรองนั้น มีอยู่มากมายในวรรณคดีภาษาฝรั่งเศส เพราะเป็นคำประพันธ์ประเภทเดียวที่นิยมเขียนกันมาตั้งแต่สมัยกลางและมีใจจะประพันธ์แต่เพียงในรูปโคลง กลอน ทั้งขนาดสั้นขนาดยาวเท่านั้น ยังมีทั้งในรูปนิทาน ละคร หรือเรื่องยาวซึ่งถือเป็นประเภทมหากาพย์ได้ และครั้งเมื่อความรู้ในการจัดพิมพ์หนังสือเจริญรุ่งเรืองขึ้น ไม่มีความจำเป็นต้องใช้วิธีคัดลอกหนังสือด้วยมืออีกแล้ว เพราะสามารถผลิตหนังสือจำนวนมากให้คนอ่านได้รวดเร็วยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดความนิยมในการประพันธ์ร้อยแก้วซึ่งมีผู้อ่านสนใจมาก เพราะ

หาข้อใดสะดวก ดังนั้นในคริสต์ศตวรรษที่ 13 ก็ได้มีผู้นำวรรณิยายร้อยกรองของสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 12 ที่เรียกชื่อว่า " Roman Antique " ซึ่งเป็นเรื่องของนิยายเก่า ๆ สมัยศักดินา เช่นเรื่องของลานซลอต, กษัตริย์อาเธอร์ นิยายรักของทริสตันและอีเสอธ (Lancelot, Roi Arthur, Tristan - Iseut) มาเขียนเป็นร้อยแก้ว ทั้งนี้เพื่อให้ทันอกทันใจผู้อ่านซึ่งกระหายที่ได้ทราบเรื่องราวเร็ว ในการนี้ก็ได้มีการต่อเติมเรื่องราวต่อไปอีก บางคราวก็เพื่อเป็นการเอาใจผู้อ่าน จนกระทั่งบางเรื่องบางตอนขาดความงดงามไปก็มี นอกจากนี้ก็ยังมียาน Fabliaux¹ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเภทร้อยกรองก็ได้มีการนำมาเขียนเป็นร้อยแก้วเมื่อปลายคริสต์ศตวรรษที่ 15 คอย เช่นเรื่อง Les Sept Sages ซึ่งเป็นที่พอใจแก่ผู้อ่านมาก

ความจริงก่อนหน้านี้ก็ได้มีการเขียนร้อยแก้วในเรื่องอื่น ๆ มาแล้ว ได้แก่การเขียนเรื่องทางประวัติศาสตร์หรือจดหมายเหตุต่าง ๆ ซึ่งมีผู้เขียนบันทึกไว้ตั้งแต่สมัยคริสต์ศตวรรษที่ 12 เช่น Villehardouin ผู้บันทึกประวัติศาสตร์เรื่อง Histoire de la Conquête de Constantinople และ Joinville ในศตวรรษต่อมา เป็นผู้บันทึกประวัติของกษัตริย์และนักบุญรวมทั้งเรื่องสงครามครูเสด เช่นเรื่องพระเจ้าพระเจ้าของแซ็งทหลุยส์² หรือพระเจ้าหลุยส์ที่ 9 และเรื่องกองทัพครูเสดในอียิปต์ ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 14 และ 15 นักเขียนจดหมายเหตุและนักประวัติศาสตร์ คือฟร็วซซาร์ท และคอมมินส์³ ได้เขียนจดหมายเหตุและประวัติศาสตร์ไว้เป็นจำนวนมาก และในขณะที่เดียวกันก็ได้ช่วยส่งเสริมให้การประพันธ์ร้อยแก้วเป็นที่สนใจ และมีผู้นิยมอ่านมากขึ้นโดยเฉพาะ

¹ Fabliaux คำประพันธ์ประเภทหนึ่งซึ่งเกิดขึ้นเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 13 จนถึงคริสต์ศตวรรษที่ 14 มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 150 เรื่อง เป็นเรื่องนิยายสั้น ๆ ในรูปคำประพันธ์ร้อยกรอง 8 พยางค์ ส่วนใหญ่เป็นเรื่องขวนขันและเห็นขบขันสังคมจัดเป็นนวนิยายประเภทที่ลึกลับมั่ว

² Saint Louis

³ Froissart - Comynes

คอมมีนส์ วังถือกันว่าเป็นนักประวัติศาสตร์คนแรกของฝรั่งเศส ได้เขียนบันทึกความทรงจำเรื่องราวในรัชสมัยของพระเจ้าหลุยส์ที่ 11 และพระเจ้าชาลส์ที่ 8 เป็นการเล่าเหตุการณ์ของบ้านเมืองอันสืบสน พร้อมทั้งความรู้สึกนึกคิดของกบฏรีลลอคจนความรู้สึกนึกคิดของผู้บันทึกเอง บันทึกความทรงจำของท่านผู้มีวิสัยทัศน์จะเป็นที่สนใจของผู้อ่านทั่วไปเท่านั้น ยังเป็นที่ยกย่องและนิยมของบรรดากวีและนักเขียนที่อยู่ในสมัยเดียวกันและของผู้ที่อยู่ในสมัยหลังด้วย

นับจากระยะเริ่มตนของการประพันธ์ร้อยแก้วสมัยกลางนี้ ในศตวรรษต่อมา การประพันธ์ร้อยแก้วก็ได้วิวัฒนาการไปอีกเป็นลำดับตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 16 จนถึงปัจจุบัน นอกจากงานร้อยแก้วซึ่งแปลงรูปมาจากนวนิยายร้อยกรองโบราณ หรือจดหมายเหตุหรือประวัติศาสตร์ที่กล่าวข้างต้นแล้ว งานเขียนร้อยแก้วในรูปอื่น ๆ ได้ช่วยส่งเสริมงานเขียนประเภทนี้ให้เด่นยิ่งขึ้น เช่นงานของราเบอแลส์¹ และมองแตญ² ในศตวรรษที่ 16 ซึ่งเป็นศตวรรษที่มีกวีหรือนักนิยร้อยกรองที่เด่นหลายคน ในศตวรรษที่ 17 ก็เช่นเดียวกัน งานประพันธ์ที่ได้รับความนิยมเป็นที่จดจำประจำศตวรรษส่วนมากเป็นงานร้อยกรอง เช่นบทละครของกอร์แนย์ ราซีน โมลิแยร์³ แต่ในขณะเดียวกันงานร้อยแก้วก็เพิ่มพูนความสำคัญเกือบเท่าเทียมกัน เช่นงานของเดการ์ตส์ ปาสกาล ลาบรุยแยร์ มาคาม เดอ ลาแฟแยต มาตาม เดอ แซวีญเยเป็นต้น⁴ จนกระทั่งย่างเข้ามาในคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 จนถึงปัจจุบัน จึงปรากฏว่า การประพันธ์ร้อยแก้วได้รับความนิยมมากกว่าร้อยกรองอย่างเห็นชัด แม้จะยังคงมีกวีเด่น ๆ และสำคัญอยู่ในสมัยเดียวกันนี้เป็นจำนวนมากก็ตาม และเมื่อถึง

1 Rabelais ผู้ประพันธ์เรื่อง Gargantua et Pantagruel

2 Montaigne ผู้ประพันธ์เรื่อง Essais ซึ่งได้นำแบบฉบับการแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่าง ๆ อย่างเสรีมาสู่วงการประพันธ์

3 Corneille, Racine, Molière

4 Descartes, Pascal, La Bruyère, Mme de La Fayette, Mme de Sévigné

ระยะนี้นวนิยายได้มีบทบาทสำคัญที่สุดในวรรณคดีมากกว่าการประพันธ์ชนิดอื่น ๆ และ
 มีนักเขียนที่มีชื่อเสียงจำนวนมากเกินที่จะกล่าวถึง ณ ที่นี้ได้ นวนิยายเหล่านี้ปรากฏ
 ออกมาในรูปหรือแบบต่าง ๆ จนในที่สุดจึงเกิดมีนวนิยายขนาดยาวซึ่งใช้ชื่อว่า Ro-
 man-**fleuve** ซึ่ง ณ ที่นี้จะขอใช้ชื่อนวนิยายสายธาร อันเป็นเรื่องที่เราจะได้
 ศึกษากันขณะนี้

บทที่ 1

กำเนิดของคำ Roman - fleuve นวนิยายสายธาร

ความหมายของคำว่า roman, nouvelle และ conte

คำว่า "roman" ที่เราแปลกันว่า "นวนิยาย" นั้น ในวรรณคดีฝรั่งเศสสมัยโบราณหมายถึงงานประพันธ์ประเภทบรรยายซึ่งอาจเป็นทั้งร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้ และในภาษาฝรั่งเศสโบราณที่เรียกชื่อในสมัยนั้นว่า "roman" อันเป็นภาษาผสมของภาษาละตินชาวขานและภาษาพื้นเมืองโบราณที่มีชื่อว่าภาษาโกตส์ นอกจากนี้ "roman" ยังใช้เรียกงานประพันธ์ภาษาฝรั่งเศสซึ่งมีเนื้อเรื่องวรรณคดีละตินหรือกรีก เช่นงานประพันธ์ชื่อ Roman d' Alexandre¹ Roman de Thèbes²

¹ Roman d' Alexandre เป็นต้นกำเนิดของคำประพันธ์ร้อยกรองชนิดวรรคละ 12 พยางค์ มีชื่อเรียกว่า โคลง alexandrin ซึ่ง Albéric de Pisançon เป็นผู้ริเริ่มประพันธ์ขึ้น และได้ใช้ในการประพันธ์เรื่องการผจญชีวิต หรือ มหากาพย์ และละครประเภทโศกนาฏกรรม พยางค์ทั้งสิบสองนี้มีน้ำหนักไม่เท่ากัน บางพยางค์มีน้ำหนักหรือมีความยาว มีความสูงในเสียง แต่จะถูกดึงให้มาเข้าจังหวะจนทำให้รู้สึกวาทะกัน โคลงชนิดนี้เน้นน้ำหนักสองแห่ง คือพยางค์ตัวที่ 6 และตัวที่ 12 และแบ่งโคลงบทนั้นออกเป็นสองตอนเรียกว่า hémistiches และเน้นน้ำหนักส่วนย่อยโดยแบ่งสองตอนนั้นเป็น 4 จังหวะซึ่งมีช่วงพักเรียกว่า césure อยู่ระหว่างพยางค์ที่ 6 และที่ 7 ดังตัวอย่างต่อไปนี้ Vous mourûtes¹/ aux bords²/ où vous fûtes³/ laissés⁴ (Racine)

² Roman de Thèbes ของผู้ประพันธ์นิรนาม ประพันธ์จากเค้าโครงเรื่อง Thébàide ของ Stace กวีโรมันแห่งเมืองเนเป็ด (ปี 45-96 ในคริสตศักราช) ใช้โคลงแปดพยางค์บรรยายการผจญชีวิตของ Oedipe และบุตรหลาน

Roman de Troie¹ และ Roman antique หรือ Roman-cycle ซึ่งเป็นนวนิยายเรื่องราวของกษัตริย์ตึงโคเคยกลาไวข้างตนแล้ว ต่อมาจึงมี Roman de la Rose และ Roman de Renart ซึ่งเป็นงานประพันธ์ที่มีชื่อเสียงของสมัยกลางและเรื่องอื่น ๆ ที่มีผู้ประพันธ์ในสมัยใกล้เคียง

นับจากสมัยกลางที่โลกกลาไวแตกแบ่งกัน นวนิยายก็ได้มีวิวัฒนาการต่อมา ในรูปหรือแบบต่าง ๆ กัน มีทั้งชนิดเรื่องสั้น เรื่องยาวพอสมควร และเรื่องยาวมาก มีชื่อเรียกคือ roman, nouvelle, conte ตามขนาดความยาวของเรื่องตามลำดับ คือ roman เป็นเรื่องยาว nouvelle มีความยาวพอสมควรระหว่าง roman และ conte ซึ่งเป็นประเภทนิทานหรือเรื่องสั้น

ปัจจุบันคำว่า roman หมายถึงงานเขียนร้อยแก้วที่ผู้เขียนสร้างขึ้นด้วยจินตนาการ มีความยาวขนาดหนึ่ง เนื้อเรื่องก็มักเป็นการบรรยายเหตุการณ์ การเผชิญชีวิต หรือบรรยายระเบียบประเพณี อุปลินสสัยใจคอ ตลอดจนศึกษาความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ต่าง ๆ ของมนุษย์ โดยเฉพาะอารมณ์รัก อย่างไรก็ตามคำว่า roman นี้ก็ได้มีการนำไปใช้ในการเปรียบเทียบและหมายถึงเรื่องราวที่ไม่น่าเป็นจริง จนมีสำนวนกล่าวกันว่า "เรื่องนี้ราวกับเป็นเรื่องใน roman" ซึ่งในภาษาไทยของเราก็มักชอบพูดเปรียบเทียบเสมอว่า "ชีวิตของบุคคลนั้นราวกับเรื่องนวนิยาย"

ส่วนคำว่า nouvelle มาจากคำภาษาอิตาเลียน novella แต่เดิมใช้เรียกนิทานหรือเรื่องเล่าย่อยแกว่งเสียดสีสังคมในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ 15 ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ได้นำไปใช้เรียกงานประพันธ์ร้อยแก้วซึ่งยืมเรื่องราวมาจากวรรณคดีอิตาเลียน ผลงานของ Boccaccio (1313-1375) นักประพันธ์ร้อยแก้วคนแรกของวรรณคดีอิตาเลียน เจ้าของเรื่อง Decameron และ Arioste (1474-1533) กวีผู้มีชื่อเสียงของอิตาลีสมัยฟื้นฟู ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับความมหัศจรรย์หรือความแปลกประหลาด

¹ Roman de Troie ของ Benoît de Sainte-Maure ข้าราชการบริวารของพระราชินี Aliénor d'Aquitaine ราชินีของกษัตริย์เฮนรีที่สองแห่งอังกฤษ เป็นผู้ทรงสนับสนุนกวีและทรงเป็นกวีเองด้วย (คริสต์ศตวรรษที่ 12)

จึงทำให้เกิดความสับสนระหว่าง nouvelle และ conte ขึ้น ซึ่งเป็นการเขียนเรื่องทำนองเดียวกัน แต่เรื่องสั้นกว่ามาก จนกระทั่งเมื่อถึงคริสต์ศตวรรษที่ 19 Guy de Maupassant จึงได้นำชื่อ nouvelle มาใช้เรียกงานประพันธ์ของเขา ดังนั้นการเรียกชื่อนวนิยายขนาดต่าง ๆ ของวรรณคดีฝรั่งเศส จึงไม่ควรนำไปใช้เรียกในวรรณคดีอังกฤษ ซึ่งทั้งคู่เป็น ทั่วก็อาจคิดว่าเป็นประเภทเดียวกัน โดยเฉพาะคำ novel และ nouvelle เพราะคำ novel เทียบได้กับ roman ส่วน nouvelle อาจเทียบได้กับนวนิยายที่เราเรียกในภาษาอังกฤษว่า short-story เช่น nouvelles ของ Guy de Maupassant ซึ่งเป็นต้นตำรับของนวนิยายประเภทนี้ ก็เป็นที่รู้จักในหมู่นักอ่านนวนิยายภาษาอังกฤษ ว่าเป็น short stories

ส่วน conte นั้นแต่เดิมก็หมายถึงเรื่องเทพนิยายหรือนิทาน ซึ่งเรียกว่า conte de fée แต่ต่อมาจึงกลายเป็นชื่อของนวนิยายสั้น ๆ ควบ และอาจเทียบได้กับ Tales ในภาษาอังกฤษ

ความหมายของคำ Roman-fleuve- นวนิยายสายธาร

เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 โรแม็ง รอลล็องด์ (Romain Rolland) ได้บัญญัติคำใหม่ขึ้นคือ roman-fleuve นวนิยายสายธาร เพื่อใช้เรียกนวนิยายเรื่อง Jean Christophe ซึ่งได้ประพันธ์ขึ้นตั้งแต่ ค.ศ. 1903 จนถึง ค.ศ. 1912 รวมทั้งสิ้น 10 เรื่อง จากผลงานครั้งนี้รวมกับงานอื่น ๆ ที่ได้เขียนมาแล้วจำนวนมาก ทำให้รอลล็องด์ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการบัณฑิตสถานของฝรั่งเศส (L'Académie Française) เพื่อมอบรางวัลโนเบลในแขนงวรรณคดีเมื่อ ค.ศ. 1913 และต่อมาเพียงเล็กน้อยก็ได้รับรางวัลโนเบลอันมีเกียรติยิ่งแขนงวรรณคดีเมื่อ ค.ศ. 1916 นับเป็นนักประพันธ์คนที่ 3 ของฝรั่งเศสที่ได้รับรางวัลโนเบล และเป็นคนที่ 15 ของรางวัลนี้

นวนิยายสายธาร เป็นนวนิยายที่มักมีความยาวมากเป็นพิเศษ นับว่ามีลักษณะคล้ายหรืออย่างเดียวกับ roman-cycle และ roman antique ที่โด่งดังไว้แล้วข้างต้น คำว่า roman-fleuve ถ้าจะแปลตรงตัวก็คือ "นวนิยายแม่น้ำ" ซึ่งในที่นี้ใครขอเรียกว่า "นวนิยายสายธาร" และหมายถึงนวนิยายที่มีความยาวและคดเคี้ยวไปมาเหมือนแม่น้ำ บางตอนเนื้อเรื่องก็ดำเนินไปอย่างเชื่องช้า และบางตอนก็รวดเร็วถึง

เช่นกระแสน้ำ เมื่อโรแม็ง รอล็องค์เรียกนวนิยายของตนว่า "นวนิยายสายธาร" ก็มิใช่มุ่งหมายจะให้เป็นการอธิบายว่าเป็นนวนิยายเรื่องยาวมาก ๆ เท่านั้น แต่มีความหมายอย่างอื่นแฝงอยู่ด้วย คือรอล็องค์คิดว่าชีวิตมนุษย์เหมือนสายน้ำ ซึ่งเป็นการเปรียบเทียบที่เราเคยได้ยินบรรดากวีหรือนักเขียนอื่น ๆ กล่าวไว้มากครั้ง และรอล็องค์ยังคงกล่าวต่อไปด้วยว่า "ช่องคริสโตฟตัวเอกของข้าพเจ้าในนวนิยายเรื่องนี้มีชีวิตเปรียบเสมือนแม่น้ำไรน์ที่ไหลลงสู่ทะเล ที่ผู้คนเห็นข้าพเจ้ามิได้คิดหรือถือว่าเป็นเพียงการอุปมาอุปมัยเท่านั้น อันที่จริงเป็นเสียงของสายน้ำที่มีอยู่ภายในจิตใจ"

นวนิยายสายธารแบ่งออกเป็นสามประเภท

แม้ "นวนิยายสายธาร" จะเป็นคำใหม่ที่เกิดขึ้นเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 20 นี้ก็ตามก็มิใช่ของใหม่ เพราะเมื่อย้อนหลังไปในสมัยโบราณแล้วก็ได้พบนวนิยายที่มีลักษณะคล้ายกันดังได้กล่าวไว้แล้ว แต่อาจให้คำอธิบายหรือกำหนดลักษณะให้ชัดเจนได้ดังนี้

1. นวนิยายสายธารประเภทบุคคล

โดยปกติตามแบบฉบับ บรรดานวนิยายทั้งหลายมักจะเป็นการเล่าชีวิตของตัวละครที่สำคัญของเรื่อง โดยมีโครงข่ายออกไปนอกขอบเขตของชีวิตของตัวละครนั้น ๆ มากนัก ฉะนั้นเมื่อโรแม็ง รอล็องค์ รวมทั้งมารเซอ ปรูสต์¹ นักประพันธ์นวนิยายในสมัยเดียวกันเจ้าของนวนิยายมีชื่อเรื่อง *A la Recherche du Temps perdu* นวนิยายเกี่ยวกับเรื่องของเวลาทางจิตวิทยาได้เริ่มประพันธ์นวนิยายที่มีเนื้อที่ยาวดังเช่นที่บัลซัค (Balzac) ได้เคยประพันธ์เรื่อง *La Comédie Humaine* มาแล้วเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 19 ทั้งสองท่านนี้จึงมักบรรยายเรื่องของแต่ละบุคคลอย่างละเอียด มิได้เจาะจงไปเฉพาะตัวเอกของเรื่องเท่านั้น จนทำให้เกิดความรู้สึกว่าตัวละครรอง ๆ ลงไปมีความสำคัญมาก และเป็นผู้ที่ทำให้เนื้อเรื่องดำเนินไปอย่างคืบคั้น จนกลายเป็นส่วนสำคัญ

¹ มารเซอ ปรูสต์ Marcel Proust (1871-1922) เจ้าของนวนิยาย *A la Recherche du Temps perdu* ซึ่งประพันธ์ในรูปชีวประวัติ บรรยายถึงเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์และความคิดของคนในสมัยนั้น พร้อมทั้งยึดถือเรื่องเวลาในแง่จิตวิทยาเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่อง

ของเนื้อเรื่องเอง ทั้ง ๆ ที่นวนิยายของทั้งสองนักประพันธ์เป็นไปในทำนองชีวประวัติ แต่เรื่องราวของ "ซาฟเจา" ผู้เล่าเรื่องนั้นแทบจะปราศจากความสำคัญ ถ้ามิได้มีตัวละครอื่น ๆ เข้ามารวบรวมประกอบเรื่อง

2. นวนิยายสายธารประเภทตระกูล

นวนิยายสายธารประเภทที่สองได้แก่นวนิยายที่บรรยายถึงเรื่องราวของตระกูลใดตระกูลหนึ่งซึ่งอาจยืดยาวไปได้ถึงสามชั่วคน ถือเป็นลักษณะปกติของนวนิยายที่เป็น roman-cycle หรือ roman-fleuve นี้เอง ดังที่โรเซ มาร์แต็ง คือ การ์ค ได้เขียนเรื่องครอบครัวทีโบลท์ (Les Thibault) รวมชุด 8 เล่ม และยอร์จส์ คือ อามาแมล ซึ่งนับเป็นนักประพันธ์นวนิยายสายธารโดยแท้จริงเพราะได้ประพันธ์นวนิยายสายธารทั้งประเภทบุคคลและประเภทตระกูล คือเรื่อง Salavin ชุด 5 เล่ม และ La Chronique des Pasquier ชุด 10 เล่ม และมีผู้นิยมเขียนนวนิยายสายธารประเภทนี้อีกในภายหลัง ซึ่งจะได้กล่าวถึงในตอนต่อไปโดยสังเขป

3. นวนิยายสายธารประเภทกลมกลืน

นวนิยายสายธารประเภทกลมกลืนนี้เป็นความพยายามที่จะบรรยายเรื่องราวหรือชีวิตของบุคคลจำนวนมากในวงกว้างขวาง แต่ความคิดที่เป็นจุดสำคัญของเรื่องได้แก่การนำเรื่องทั้งหลายเข้าสู่จุดหรือสังกมเป็นส่วนรวมตามความคิดของลัทธิ Unanimisme¹ ดังเช่นเรื่อง Les Hommes de Bonne Volonté ของซีลส์ โรแม็งส์ อย่างไรก็ตาม

¹ Unanimisme เป็นความคิดที่เกิดขึ้นเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 จากกลุ่มนักเขียนสำนัก L'Abbaye de Créteil ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1906 โดยนักเขียน Vildrac, Arcos, Duhamel และ Jules Romains

ความคิดสำคัญของกลมกลืนคือการปฏิเสธความนึกคิดของเอกัตบุคคล เพื่อให้กลับไปยึดมั่นในแบบแผน และยิ่งกว่านั้นเป็นการช่วยเพิ่มความหวังของมนุษยชาติ โดยถือหลักประชาธิปไตยและหลักสังคมนิยมเป็นสำคัญ รวมทั้งหลักศาสนา หลักจิตวิทยา และชีวิตจิตใจของฝูงชน Histoire de la Littérature française au 20e siècle, p.113 - P.M. Simon, Lib. Armand Colin

ตามจะมีตัวละครตัวหนึ่งในเรื่องเป็นเสมือนตัวแทนของผู้แต่งคัง เช่นนวนิยายสายธารประ
 เกทอื่น ซึ่งมีแก่นบทบาทสำคัญที่สุดของเรื่อง - และทำให้ผู้อ่านพบจุกวามของเรื่องได้
 ภายหลัง เช่นเดียวกับเรื่อง *La Recherche du Temps perdu* ของมารเซอ
 ปรูสต์ ลงเอยด้วยเรื่อง *Le Temps retrouvé* และเรื่อง *Les Rougon Mac-*
quart ของเอมีล โซลา ลงเอยด้วยเรื่อง *Docteur Pascal*

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า นวนิยายสายธารส่วนใหญ่มักบรรยายเหตุการณ์ของระยะ
 สมัยเวลาซึ่งเป็นสมัยหนุ่มสาวของผู้แต่งเอง และจะไม่ไหลลงเลยเข้ามาถึงสงครามโลก
 ครั้งที่สอง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะสังคมและเหตุการณ์ในขณะนั้นมักอยู่ในสภาพที่ไม่แน่นอน
 และเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์และประเพณีของระยะเวลานั้น ๆ คังเช่น ซิลส์
 โรแม็งส์ บรรยายเหตุการณ์ปี 1908 เมื่อ ค.ศ. 1932 และเหตุการณ์ปี 1933 เมื่อ
 ค.ศ. 1946

เพื่อทำความเข้าใจลักษณะนวนิยายสายธารในวรรณคดีฝรั่งเศสให้ดียิ่งขึ้น เรา
 อาจหันมาพิจารณาวรรณคดีที่เราเคยรู้จัก และอาจจัดให้เขานวนิยายประเภทนี้ได้ เช่น
 นวนิยายหรือบทประพันธ์ของวรรณคดีไทย ซึ่งเราอาจกล่าวได้ว่ามีความีลักษณะนวนิยายสายธาร
 หลายเรื่อง ทั้งประเภทร้อยแก้วและร้อยกรองของสมัยเก่าและสมัยปัจจุบัน เช่นบทประ
 พันธ์รามเกียรติ์ พระอภัยมณี ขุนช้างขุนแผน อันเป็นวรรณกรรมร้อยกรองที่สำคัญของ
 เรา และพงศาวดารจีนเรื่องยาว เช่น สามก๊ก ไซฮัน เป็นต้น ซึ่งมีเนื้อเรื่องยืดยาวและ
 ซับซ้อน มีลักษณะเป็นนวนิยายโบราณหรือนวนิยายสายธาร นอกจากนี้นวนิยายร้อยแก้วสมัย
 ใหม่ที่อาจยกเป็นตัวอย่งที่ชัดเจนยิ่งขึ้น น่าจะไดแก "ผู้ชนะสิบทิศ" ของยาขอบ ซึ่งเป็นที่

1 เอมีล โซลา Emile Zola (1840-1902) เจ้าของลัทธิ Naturalisme
 ธรรมชาตินิยม ซึ่งหมายความว่า การเขียนนวนิยายที่ต้องอาศัยหลักการวิจัย การทดลองทางวิทยาศาสตร์เข้ามาประกอบ เช่นหลักทางพันธุกรรม ทางสรีรวิทยาอันมีผล
 ทางอารมณ์ ตลอดจนทฤษฎีทางสังคมวิทยาและทางเศรษฐศาสตร์ เจ้าของนวนิยาย
Les Rougon Macquart ชุด 20 เล่ม

ที่จิตใจของผู้อ่านสมัย 40 ปีก่อนนี้ และเชื่อว่ายังมีผู้นิยมอ่านอยู่ไม่น้อยในปัจจุบัน หรือ เรื่อง "หวงรักเหวลิ้ง" ของหลวงวิจิตรวาทการ" ซึ่งมีผู้ติดตามอ่านจำนวนมากเมื่อ 25 ปีก่อน หรือเรื่อง "สี่แผ่นดิน" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เมื่อ 15 ปีที่แล้ว มา และยังมีผู้นิยมอ่านอยู่ถึงปัจจุบัน

บทประพันธ์ที่ยกตัวอย่างมานั้นนับเป็นนวนิยายสายธารเข้าลักษณะแบบโคแบบหนึ่ง ที่ไต่ถลาไวขวางตน ตัวละครของเรื่องดำเนินชีวิตขึ้น ๆ ลง ๆ สุขบ้าง ทุกข์บ้างอยู่ ตลอดเวลาตามชะตาชีวิตของมนุษย์ที่วนเวียนอยู่ในสังคมแต่ละยุค แต่ละสมัย ทำให้ผู้อ่าน สนใจใคร่ทราบถึงชะตาชีวิตของตัวละครเหล่านั้นว่าจะลงเอยอย่างไร

นวนิยายของฝรั่งเศสในลักษณะเช่นนี้มีอยู่จำนวนมาก จึงน่าจะหยิบยกเรื่อง - สำคัญ ๆ มาศึกษา โดยเฉพาะนวนิยายที่เป็นคนกำเนิดและที่สำคัญซึ่งเกิดขึ้นเมื่อต้นคริสต์ ศตวรรษที่ 20 ได้รับความยกย่องในวงวรรณคดีและเป็นแบบอย่างของนวนิยายสายธารที่มีผู้ประพันธ์ต่อมา

บทที่ 2

โรแม็ง รอล็องก์ (1866-1944)

ดังที่กล่าวไว้แล้วในบทที่หนึ่งว่า โรแม็ง รอล็องก์เป็นผู้บัญญัติคำว่า Roman fleuve หรือนวนิยายสายธารขึ้นเพื่อใช้เรียกนวนิยายเรื่องยาวของตนจนได้รับคำยกย่องชมเชยและยอมรับคำศัพท์นี้โดยทั่วไปพร้อมทั้งมีนักเขียนนวนิยายในระยะใกล้เคียงกันเขียนนวนิยายประเภทนี้อีกหลายคน ในบทนี้จึงสมควรจะได้ศึกษาผู้ริเริ่มผู้นี้ก่อนบุคคลอื่น

โรแม็ง รอล็องก์เริ่มเป็นนักเขียน

โรแม็ง รอล็องก์เป็นนักเรียนโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง เช่นเดียวกับนักเขียนที่มีชื่อเสียงอีกหลายคน และใช้ชีวิตเป็นครูในสถาบันการศึกษาหลายแห่งรวมทั้งโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงและมหาวิทยาลัย

รอล็องก์เริ่มงานประพันธ์ด้วยการเขียนบทละครตั้งแต่ ค.ศ. 1898 และเขียนต่อไปจนรวบรวมได้เป็นชุดทั้งสิ้นสองชุด คือ Tragedies de la foi และ Théâtre de la Révolution ซึ่งมีเรื่องสุดท้ายคือเรื่อง Robespierre เขียนเมื่อ ค.ศ. 1939 อย่างไรก็ตามอาจกล่าวได้ว่าละครของรอล็องก์ได้รับความสำเร็จน้อย ไม่ได้ช่วยส่งเสริมเกียรติคุณมากนัก และไม่ช่วยให้เขาสามารถอ้างตัวเองว่าเป็นนักเขียนบทละครได้เลย

รอล็องก์สนใจการเขียนนวนิยายมากที่สุด และได้เริ่มลงมือเขียนนวนิยายขึ้นมาเรื่องหนึ่ง คือ ซ็องคริสโตฟ Jean Christophe ซึ่งเป็นนวนิยายเรื่องยาวถึง 10 เล่มหรือตอน ตั้งแต่ ค.ศ. 1904-1912 ซึ่งทำให้ได้รับการพิจารณารางวัลอันมีเกียรติดังกล่าวกวไปแล้ว และตั้งชื่อนวนิยายชนิดนี้ว่า Roman fleuve นวนิยายสายธาร และในระยะเวลาใกล้เคียงกันก็ได้เขียนในรูปประวัติชีวิตของบุคคลสำคัญอีกหลายเล่ม เช่น Beethoven (1903) Michel - Ange (1906), Haendel (1910) Tolstoi (1911) และหลังสงครามโลก รอล็องก์เขียนหนังสืออีกหลายเล่ม มีทั้ง

นวนิยาย ที่ประวัติตนเอง บทความทางวิชาการ ทางการเมืองและการละคร เช่น L'Ame enchantée ชุด 7 เล่ม (1922-1933) หนังสือชุดอีก 7 เล่มว่าด้วยประวัติศาสตร์ชีวิต Beethoven (1928-1944), Gandhi (1924), L'Inde 1929-1930) เป็นต้น

แม่ว่ารอล็องก์จะมีชื่อว่าเป็นคนนิยมลัทธิฝ่ายซ้าย เขาก็มีน้ำใจรักมนุษยชาติ ตลอดจนวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มนุษยไคสร่างสรรค์ไว้ ไม่ว่าจะเป็ชาติใดภาษาใด จึงได้รณรงค์คานและขอความยุติธรรมให้แก่ชาติและภาษานั้น ๆ แม้ทอลสตอยจะเป็นชาวรัสเซียคานซีเป็นชาวอินเดียน บีโชนเฟนและซ็องคริสโตฟท์ตัวละครที่เขาสร้างขึ้นมาเป็นชาวเยอรมัน รอล็องก์ก็ได้ให้คำยกย่องชมเชยและเห็นใจตามควรแก่บุคคล จนทำให้ถูกตำหนิว่ามีใจออกห่างจากประเทศชาติของตน โดยเฉพาะเมื่อเขียนบทความ Au-dessus de la mêlée เมื่อ ค.ศ. 1915 และได้มีการติดต่อกับนักเขียนชาวรัสเซีย จนได้ไปพบปะเยี่ยมเยียน Gorki¹ ใต้น้ำการชุมนุมระหว่างชาติเพื่อประท้วงสงครามที่อัมสเตอร์ดัมเมื่อ ค.ศ. 1932 (Congrès d' Amsterdam) แต่ก็ได้ปฏิเสธไม่ยอมรับรางวัลเหรียญกษัตริย์ของเกอเธ่จากรัฐบาลของผู้นำฮิตเลอร์ (1933) ทั้งที่ประเทศเยอรมันเป็นประเทศที่รอล็องก์นิยมและนับถือว่าเป็นแหล่งของสติปัญญา วิชาความรู้ และการดนตรี ซึ่งมีส่วนเป็นแรงคดใจให้เขาเขียนหนังสือดังกล่าว

ความคิดและอุดมคติของโรแม็ง รอล็องก์

สิ่งที่รอล็องก์ยึดถือเป็นสำคัญในการเขียน คือ หลักความจริง และเขียนสิ่งที่เป็นความจริงอย่างแน่แท้ พร้อมทั้งใฝ่ความจริงใจ มีเสรีภาพทางจิตก่อนสิ่งใด และไม่เชื่อถือลัทธิที่เคร่งครัดใด ๆ ึ่งขัดแย้งกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ทั้งนี้ด้วยความเห็นใจและมีเมตตาจิตแก่มนุษยชาติเป็นอย่างยิ่ง ด้วยความรู้สึกนึกคิดดังกล่าวนี้จึงทำให้

¹ Gorki (1868-1939) นักประพันธ์ชาวรัสเซียประเภทสังคมนิยม เขียนเรื่อง Ma vie d'enfant, Les Vagabonds, La Mère เพื่อบรรยายโลกและชีวิตมนุษย์อย่างกว้างขวาง

รอล็องค์มีพฤติกรรมเอียงซ้ายแต่ไม่ยอมถลำเข้าไปทั้งตัว เพราะในขณะเดียวกันก็ประนามอำนาจเผด็จการและขบวนการต่าง ๆ ของรัฐบาลที่เขาารู้สึกว่าไม่เป็นธรรม

รอล็องค์กล่าวกับเพื่อนคอมมิวนิสต์ว่า "ข้าพเจ้าพร้อมที่จะสนับสนุนฝ่ายท่าน-ศรียมเท่าที่ท่านเคารพความจริงและเคารพมนุษยชาติ แต่ข้าพเจ้าจะเป็นฝ่ายตรงกันข้ามทันที ถ้าท่านละเมิดความจริงและละเมิดมนุษยชาติ"¹ นอกจากนั้นรอล็องค์ยังมีความเห็นควยว่า แทนที่มนุษย์จะปล่อยชีวิตที่มีคุณค่าไว้ จะต้องหาทางทำให้การขัดแย้งต่าง ๆ กลับมีความกลมกลืนกับชีวิต และจะต้องพยายามทำให้ชีวิตมนุษย์มีความสมบูรณ์ในทุก ๆ เรื่อง การอยู่เฉยโดยไม่ทำอะไรลงไปนั้น กลับจะกลายเป็นการทำให้เกิดความเสียหายมากกว่า

ควยความคิดเช่นนี้ รอล็องค์จึงเลือกเขียนเรื่องของบุคคลสำคัญต่าง ๆ เพื่อบรรยายชีวประวัติ และเน้นให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ของบุคคลเหล่านั้น อย่างไรก็ตาม เนื้อเรื่องจะเป็นทำนองชีวประวัติ เรารู้เห็นไคววเขียนไคสอดแทรกความคิด - ความเห็นตลอดจนประสบการณ์ของตนเองไว้ในเรื่องนี้ควย รอล็องค์ เชื่อว่าชีวิตของบุคคลที่ยิ่งใหญ่เหล่านั้นจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในการดำเนินชีวิต การกระทำตลอดจนความนึกคิดที่จะผดุงไว้ซึ่งความสุขของชีวิตมนุษย์ ความมั่นคงของศีลธรรม วัฒนธรรม และการเมือง เรื่องราวในชีวประวัติเหล่านั้นบันทึกเหตุการณ์ของบ้านเมืองในสมัยนั้น ๆ ควย จึงนับว่าเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ไคอีกโสดหนึ่งควย

ควยความคิดสนับสนุนมนุษยชาติโดยทั่วไปอย่างจริงจัง รอล็องค์จึงมีความกล้าหาญที่จะเขียนบทความเช่นนั้นออกมาดังเช่นไคเคยเขียน *Au dessus de la mêlée* ทั้ง ๆ ที่เคยเป็นคนที่รักชาติและมีความเชื่อมั่นในชาติของตนอย่างลึกซึ้ง ความรู้สึกไม่พอใจที่รอล็องค์ไครับจากผู้อนามิเพิ่มมากขึ้นเมื่อเขียนบทความเรื่อง *Salut à la Révolution russe* (1917) เป็นการยกยอการปฏิวัติในประเทศรัสเซีย ทั้งนี้เพราะรอล็องค์อยู่ในสภาพรักพี่เสียดายน้อง ยินดีกับการปฏิวัติควยกำลังที่เขาเชื่อว่าจะช่วยปรับปรุงสภาพของประชาชนไคหมดคุณค่า แต่ในขณะเดียวกันก็ยังเชื่อ

¹ เป็นการตอบคำถามของโรแม็ง รอล็องค์ แก่หนังสือพิมพ์ *L'Humanité* (1922)

ในหลักอภินิหารของมหาตมคานธีซึ่งปรากฏในหนังสือชื่อ Vie de Mahatama Gandhi (1923) ส่วนนวนิยายสายธารเรื่องที่สองของเขา คือ L'Ame enchantée ชุด 7 เล่ม (1922-1933) บรรยายถึงความรักในมนุษยชาติที่จะช่วยแหวกทางดำเนินชีวิตของ มนุษย์ให้รอดพ้นจากความทุกข์ยากของโลกสมัยนั้น ในขณะที่ปัญหาทั้งทางจิตและทาง การเมืองกำลังอยู่ในมรสุมอันรุนแรง

ดังนั้นจึงทำให้ความนิยมในตัวละครลึกลับเสื่อมลงอย่างชัดเจน ทั้งทางด้านความคิด ความอ่านที่เคยแสดงไว้ในเชิงวรรณคดีและศิลปะ ซึ่งเป็นสิ่งที่เขารักและให้ค่านิยมสูง งานประพันธ์ในระยะหลัง ๆ จึงไม่ค่อยได้รับความสนใจจากผู้อ่านเท่าที่ควร

นวนิยายสายธาร เรื่องคริสโตฟ

สิ่งที่ใคร่เคยกล่าวไว้แล้วว่านวนิยายเรื่องยาว ๆ ในประวัติศาสตร์ยุคที่รุ่งเรืองเป็น สิ่งที่เคยมีมาแล้วเป็นจำนวนไม่น้อย และมีในเกือบทุกคริสตศวรรษ และแม้แต่ใน ศตวรรษที่ 20 นี้เองก็มีหลายเรื่องเช่นนวนิยายของมารเซลปรูสต์ แต่มักลักษณะ พิเศษของแต่ละยุคสมัย ฉะนั้นเมื่อรอล็องก์เริ่มเขียนนวนิยายเรื่องแรก จึงได้สร้าง ความมุ่งหมายและลักษณะนวนิยายของเขาไว้

เจตนาสำคัญของรอล็องก์เมื่อเขียนนวนิยายสายธาร เรื่องคริสโตฟ คือ การบรรยายประวัติชีวิตของบุคคลซึ่งเขาได้เขียนประวัติชีวิตของบีโรว์เฟ่นเมื่อ ค.ศ. 1903 และของไมเคิลแอนเจโล เมื่อ ค.ศ. 1906 เป็นต้น ฉะนั้นบุคคลที่เขาสร้าง ขึ้นมานี้จึงเป็นบุคคลที่เขาสร้างโดยอาศัยประสบการณ์จากชีวิตของตนเองหรือจากบุคคล อื่น ๆ ที่ผู้เขียนมีความนิยมและยกย่องในความสามารถหรือความประพฤติกวีและที่ลึกลับ ทั้งนี้เพื่อเป็นการส่งเสริมหรือรักษาวัฒนธรรม จริยธรรมของมนุษย์ และพร้อมกันก็เป็น การบรรยายโลกมนุษย์และวงสังคมต่าง ๆ ด้วย

โรแม็ง รอล็องก์ ใช้เวลาเขียนนวนิยายสายธารเรื่องนี้ทั้งสิ้น 9 ปี คือตั้งแต่ ค.ศ. 1904-1912 ในครั้งแรกได้จัดพิมพ์ลงในนิตยสารซึ่งเขาร่วมมือกับเพื่อน ๆ ชื่อ

Cahier de la Quinzaine¹ ซึ่งเป็นนิตยสารที่ผู้คนสนใจอ่านมาก นวนิยายสายธาร
 เรื่องนี้บรรยายชีวิตของนักคนตรีชาวเยอรมัน ผู้ครองผจญชีวิตอย่างเข้มแข็งในโลกอันกว้าง
 ใหญ่ แต่เป็นผู้ที่มีทั้งพลังกาย พลังใจต่อสู้ดิ้นรน เป็นนักคนตรีเยอรมันที่ยิ่งใหญ่คนหนึ่งผู้
 ใฝ่พยายามที่จะปฏิบัติตนโดยยึดหลักความมีศรัทธาคือโลกมนุษย์ ซึ่งผู้ประพันธ์พยายามหนัก
 หนาที่จะส่งเสริมให้เพื่อนมนุษย์ทุกคนที่มีชีวิต เวียนว่ายในโลกอันเต็มไปด้วยภัยพิบัติ หันกลับ
 มารับธรรมอันมีพลังนี้ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเมตตาจิตความรักแก่มนุษยชาติในวิถี
 ทางต่าง ๆ อย่างไรก็ตามสำหรับบางทัศนะในแนวความคิดนี้ ก็มีผู้กำหนดว่าเป็นวิธีการ
 ของนวนิยายสมัยโรแมนติกที่ออกจะล้าสมัยเกินไปที่จะนำมาเขียนในศตวรรษที่ 20 ซึ่งทำ
 ให้คุณค่าเด่นของงานชิ้นนี้ต้องลดน้อยลงไป

เนื้อเรื่อง

นวนิยายสายธารของคริสโตเฟอร์ เป็นหนังสือรวม 10 เล่ม มีรายละเอียดดังนี้

1. L'Aube (1904) รุ่งอรุณ
2. Le Matin (1904) เย็นยามเช้า
3. L'Adolescent (1905) วัยรุ่น
4. La Révolte (1907) สมัยจลาจล

¹ Cahier de la Quinzaine นิตยสารของชาร์ลส์ เป็กีย (Charles Péguy (1873-1914) เป็นผู้จัดตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1900 โดยตั้งสำนักงานอยู่ที่หน้าตึก Sorbonne มหาวิทยาลัยปารีส นิตยสารนี้เผยแพร่ผลงานของนักเขียนแนวต่างๆซึ่งเขียนได้อย่างเสรี เช่น งานของโรแม็ง รอลด์องด์ สองพี่น้อง Tharaud สมาชิกของบัณฑิตสถาน ของ André Suarès เนื้อหาของรอลด์องด์ ของ Anatole France และของเป็กียเองเป็นส่วนใหญ่ นิตยสารนี้ดำรงอยู่ได้เพียง ค.ศ. 1914 แต่ก็นับว่าได้มีบทบาททางค่านิยมและการวางตนแล้ว

5. La Foire sur la place (1908) ตลาดนัด
6. Antoinette (1908) สาวน้อยอังกฤษในเนต
7. Dans la Maison (1909) ในบ้าน
8. Les Amies (1910) เพื่อนหญิง
9. Le Buisson Ardent (1911) เรื่องร้อนใจ
10. La Nouvelle journée (1912) วันใหม่ชีวิตใหม่

ส่วนใหญ่ รอล็องก์ เขียนนวนิยายเรื่องนี้ปีละ 1 เล่ม นอกจาก 2 เล่มแรกที่เขียนในปีเดียวกัน และเล่มที่ 5 -6 เช่นกันที่เขียนในปีเดียวกัน

เรื่องราวของนวนิยายทั้ง 10 ตอนดังกล่าวเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นระหว่างปี 1888-1912 บรรยายถึงชีวิตของธ็องคริสโตฟคราฟท์หนุ่มชาวเยอรมันแถบแม่น้ำไรน์ที่ยากจนในตระกูลนักดนตรีเชื้อสายฮอลันดา มีชีวิตลำบากตั้งแต่เด็ก ๆ แต่ได้รับแรงคลีใจจากเสียงของดนตรี ทำให้เกิดความรู้สึกรักและสนใจที่จะเรียนเปียโนและชื่นชมในอัจฉริยภาพของนักดนตรีผู้ยิ่งใหญ่ตั้งแต่อายุเพียง 7 ปี ความจริงความรู้สึกนี้เป็นความรู้สึกของโรแม็ง รอล็องก์ผู้ประพันธ์เอง คั้งที่เขาแยกดาวสารภาพไว้ในบันทึกความทรงจำ¹ ว่า "ดนตรีใดเขาคอบงำมีอำนาจในตัวเขาเจ้านับตั้งแต่วัยแรกๆ ของชีวิตเขาแล้ว เป็นความรักครั้งแรกของเขาแล้ว และกัคงจะเป็นความรักครั้งสุดท้ายด้วย"

เมื่อมีอายุได้ 15 ปี คริสโตฟ ก็กลายเป็นนักเปียโนที่มีชื่อเสียงแล้ว และได้รับตำแหน่งเป็นนักดนตรีประจำในวังเจ้านายองค์หนึ่ง ขณะนั้นเป็นระยะเวลาที่พ่อแม่อองประสบเคราะห์กรรมสิ้นเนื้อประดาตัว คริสโตฟจึงยังไม่พ้นวัยเด็กดีก็รองรับหน้าที่เลี้ยงดูครอบครัวเพราะมีหนทางที่จะทำมาหาเลี้ยงชีพได้แล้ว และเริ่มจะมีความเจริญก้าวหน้าในชีวิตเป็นลำดับ จนกระทั่งได้รับเชิญให้ไปสอนเปียโนให้แก่ มินนา² บุกรสาวของ มาดาม เคอ เกริช³ หญิงผู้ดีและร่ำรวย ด้วยวัยอันสดชื่นของทั้งสองหนุ่มสาว

¹ บันทึกความทรงจำ Mémoires Intérieurs - 1938

² มินนา Minna

³ มาดาม เคอ เกริช Madame de Kerich

ความรักจึงได้เพาะตัวขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นความรักที่สดชื่นและบริสุทธิ์ แต่ไม่มีหนทางที่จะเป็นรักที่สมหวัง เพราะฐานะและตระกูลทั้งสองต่างกัน เป็นความรักระหว่างลูกผู้ที่มีเงินกับนักดนตรีธรรมดา ๆ จึงได้กลายเป็นเพียงความรักที่ล้มไม่ลง แต่ไม่มีทางจะหันกลับมาหากันได้อีก

คริสโตฟได้ดำเนินชีวิตต่อไปตามทางของเขา มีเพื่อนที่มีความจริงใจต่อกัน เช่น ออตโต คีเอเนต¹ พบรักใหม่หลายครั้งหลายครา แต่มักเป็นรักที่ก่อให้เกิดความทุกข์ ความผิดหวังตลอดช่วงระยะเวลาเมื่อเขาวัยรุ่นหนุ่ม

ต่อมาคริสโตฟเริ่มมีความรู้สึกของใจในคนตรีแบบเยอรมัน และเริ่มทำนองอย่างรุนแรง ซึ่งทำให้บุคคลอื่นไม่อาจเข้าใจเขาได้ ทั้งส่วนใหญ่อีกรู้สึกอิจฉาในชื่อเสียงของนักดนตรีหนุ่มผู้นี้ ยกเว้นนักดนตรีผู้เฒ่า ชูลซ์² ซึ่งยังคงรักและนิยมนคริสโตฟอย่างมั่นคง คริสโตฟออกตระเวนอยู่ในประเทศเยอรมันต่อไปเพื่อเห็นแก่มารดาซึ่งชรามาก แต่ก็มีเหตุการณ์บังคับให้เขาต้องหนีออกนอกประเทศ เพราะไปวิวาทและทำร้ายนายทหารเพื่อช่วยป้องกันหญิงสาวคนหนึ่งที่ถูกรังแก คริสโตฟหนีข้ามชายแดนมาสู่ประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นดินแดนแห่งการดนตรีอีกแห่งหนึ่ง

การบรรยายชีวิตของคริสโตฟในกรุงปารีสนี้ ทำให้รอลด์องต์มีโอกาที่จะได้บรรยายความคิดของเขาเกี่ยวกับความไม่มีระเบียบของสังคม ความเสื่อมโทรมของวงการต่าง ๆ เช่น วงการการเมืองซึ่งเห็นแก่ตัวและกดขี่สังคม วงการศิลปะซึ่งเสื่อมโทรมหรือทางวรรณคดีก็มีแต่เรื่องไร้ศีลธรรม คนกรีกไม่มีคุณค่า ดังนั้นตัวละครของรอลด์องต์ คือ คริสโตฟจึงต้องอยู่ในสภาพที่น่าเบื่อหน่ายทั้ง ๆ ที่มันหมายถึงว่าจะได้พบสภาพที่ดีงามกว่านั้นอย่างไรก็ตาม เขาก็ยังโชคดีที่ได้เข้ามาอยู่ในกลุ่มชนที่เป็นชนชั้นสมอง หรือปัญญาชนของฝรั่งเศส โดยเฉพาะได้มีโอกาสรู้จักกับโอลีวีเยร์ ซ็องแน็ง³ ซึ่งกลายเป็นเพื่อนสนิท

¹ ออตโต คีเอเนต Otto Diener

² ชูลซ์ Schulz

³ โอลีวีเยร์ ซ็องแน็ง Olivier Jeannin

และรักใคร่ราวกับพี่น้องกัน โอลิวีเยร์มีน้องสาวชื่อ อ็องตัวเน็ต⁴ ซึ่งเสียสละชีวิตอยู่
เป็นเพื่อนพี่ชายตลอดเวลา โรแม็ง รอดลิ่งคุยประพันธ์เรื่องนี้ได้สร้างโอลิวีเยร์ตัวละคร
กรุ่นขึ้นมาโดยตั้งใจให้เป็นตัวแทนสัญลักษณ์ของประเทศฝรั่งเศส โดยให้เป็นบุคคลชั้นหวัะ
ทิและนักวิชาการที่มีอุดมการณ์หรือมีศรัทธาที่มั่นคง ทั้งเป็นเครื่องหมายของประชาชาติที่
มีความขยันขันแข็งและรักษาไว้ซึ่งศีลธรรมอันดีงาม แต่ถาดูเพียงผิวเผินภายนอกผู้คนที่มัก
จะเข้าใจว่าเป็นคนเจ้าสำราญไม่ว่าเชื่อถือ แต่คริสโตฟมีความเข้าใจในเพื่อนรักคนนี้
อย่างยิ่ง

ต่อมาไมซาคริสโตฟกลายเป็นนักเปียโนและนักแต่งเพลงที่มีชื่อเสียง โอลิวีเยร์
แต่งงานไปกับสาวรัก คริสโตฟจึงว่าแหวและเริ่มออกสู่ชีวิตสังคมจนได้ชีวิตรักกับหญิง -
สาวหลายคน ส่วนโอลิวีเยร์แยกทางชีวิตจากภรรยา และควยความเสียใจจึงปลดปล่อยชีวิต
ของตนจนกระทั่งวันหนึ่งต้องเสียชีวิตในขณะที่มีการจลาจล ขณะเดียวกันคริสโตฟได้
สำรวจกาย จึงต้องหลบหนีเขาไปอยู่ที่ประเทศสวีเดนและอาศัยอยู่กับครอบครัว
ของเพื่อนโปรตุเกสเกินค้ ต่อมาได้รับความยุ่งยากเพราะเรื่องผู้หญิงจนทำให้เขารู้สึก
เสียใจเป็นที่สุด แต่ต่อมาไมซา จิตศรัทธากลับมีพลังกรุ่นขึ้นมาใหม่เหมือนกองไฟที่ใครรับ
ลมและเชื้อเพลิง คริสโตฟหันกลับไปที่ฝั่งทางดนตรีซึ่งมีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ กลับมีจิตใจ
สดชื่น อารมณ์สงบ หวนระลึกถึงความหลังบ้านเกิดเมืองนอน พ่อแม่พี่น้อง เพื่อนฝูง
สาวรัก การแสดงดนตรี และในวาระสุดท้ายคริสโตฟมีความรู้สึกเหมือนได้เดินทางนอน
แม่น้ำขึ้นไปพร้อมกับเด็กคนหนึ่งซึ่งเขาได้ยินแต่เสียง หลังจากเดินทางอย่างเห็นๆ เห็นอยู่
แล้วก็โผล่มาถึงชายฝั่ง เป็นเวลาเชาตรุ คริสโตฟก็สิ้นแรงและก่อนจะจากโลกไปจึงได้
ถามว่าเด็กนั้นคือใคร คำตอบคือ "ข้าคือวันใหม่ซึ่งกำลังเกิด" ความจริงเด็กน้อยนั้นคือ
สัญลักษณ์ของพลังอันเข้มแข็งและความรักของคริสโตฟขณะที่ดำรงชีวิตอยู่

ศิลปะการเขียน - เสียงดนตรี เสียงระฆัง เสียงขานนำ

นวนิยาย "เรื่องคริสโตฟ" เริ่มต้นเรื่องด้วยการพรรณาสีชีวิต ซึ่งมีเสียงดนตรี
เป็นสัญลักษณ์สำคัญ มี แม่น้ำ เสียงระฆัง เสียงนกร้อง สายลมแสงแดด รวมแล้วหมาย

4 อ็องตัวเน็ต Antoinette

ถึงการเริ่มชีวิต ทั้งนี้ผู้ประพันธ์โดยยกเอาความทรงจำส่วนตัวและญาณของนักเขียน รวมทั้งความสนใจในเชิงจิตวิทยาสมัยปัจจุบันมาช่วยทำให้สามารถบรรยายสภาพจิตใจสำคัญของตัวละคร ลำนำที่ไหลผ่านไปตรงหนึ่ง ๆ หมายถึงชีวิตช่วงหนึ่ง และสายน้ำที่ไหลอยู่ตลอดเวลา ก็เปรียบได้กับสายน้ำที่ไหลอยู่ภายในจิตใจ ฉะนั้นตลอดทั้งเรื่องเราจะสังเกตเห็นโครงประกอบของนวนิยายซึ่งผู้ประพันธ์ตั้งใจเลือกมาใช้ คือแม่น้ำเสียงดนตรีและเสียงระฆัง จะปรากฏในท้องเรื่องครั้งแล้วครั้งเล่าไปจนถึงวาระสุดท้ายของคริสโตฟ¹ ก่อนจะสิ้นชีวิตคริสโตฟมองเห็นตนเองในวงดนตรีที่เคยร่วมแสดง และแสดงเพลงของเขาเอง แต่ในขณะนั้น เขาสิ้นแรงไม่อาจบรรเลงเพลงใดได้อีกแล้ว ไก่ยืนแต่เสียงระฆัง เสียงนกร้อง และแววเสียงสายน้ำไหลมาแต่ไกล และไกล ๆ ก็ยังมีเสียงน้ำในแม่น้ำไรน์ไหลผ่านอย่างแรงทางหลังบ้าน บ้านเก่าของเขาเอง ที่ในประเทศเยอรมัน พร้อมกับนั้นก็ถึงพ่อแม่ พี่น้อง เพื่อนที่เขารัก แต่เขาก็กลัวว่าไปหาคนเหล่านั้นอีกไม่ได้ สายน้ำกำลังพัดพาเขาไป ออกไปสู่มหาสมุทร สายธารแห่งชีวิตของเขาได้เกินทางมาถึงจุดหมายปลายทางแล้ว กำลังออกจากปากแม่น้ำไปสู่มหาสมุทร ไปสู่อ้อมพระหัตถ์ของพระเจ้า พร้อมด้วยความหวังที่จะโลกดับเกิดใหม่ และจะไถ่มาเกิดอยู่กับชีวิตใหม่

● แรงศรัทธาจากพระเจ้า

โรแม็ง รอลด์องด์เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นในพระเจ้า และควยอิทธิพลของ Spinoza² เขาเชื่อว่าทุกสิ่งที่เป็นอยู่ในโลก เกิดขึ้นจากพระเจ้า และควยอิทธิพลของคอลลอสคอย รอลด์องด์เชื่อว่า วิญญาณอันเป็นอมตะนั้น ไม่มีสิ่งใดจะกักกันมิให้แสดงตนออกมา ดังนั้น เมื่อรวมกันเข้าแล้ว เราจึงได้เห็นวาไคเกิดแรงศรัทธาใจขึ้น เหมือนกับ

1

Le jour qui va naître - Jean Christophe - La Nouvelle journée

2 Spinoza (1632-1677) นักปรัชญาชาวฮอลันดา ผู้สร้างลัทธิ Spinozisme ซึ่งมีความเชื่อว่า "พระเจ้า" มีองค์ประกอบสองอย่างคือ ความคิด และ จริยธรรมซึ่งไม่มีขอบเขตจำกัด (Pensée-Étendue)

สายฟ้าฟาดลงมา ช่วยเปิดทางให้จิตที่คืนรันทาทางออก และออกมาในรูปที่มนุษย์ต้องการ ฉะนั้นเมื่อคริตโทพมีความทุกข์ใจไม่สามารถทำงานได้ตั้งตั้งใจ จิตใจก็วุ่นวาย คิดอะไรไม่ออก แต่ในขณะนั้นเอง เขารู้สึกเหมือนเห็นแสงสว่างเจิดจ้าขึ้นในความมืด เขาเชื่อว่าเขาได้เห็นพระเจ้า พระเจ้าซึ่งเกิดขึ้นในตัวเขาเอง แสงสว่างนั้นเจิดจ้าไปทั่วทุกแห่ง หัวฟ้าหัวดิน หรือแม้แต่ในท้องว่างเปล่าไม่มีตัวตน คริสโตฟเองก็ตระหนักตกใจในปรากฏการณ์อันประหลาดนี้ แต่ที่ชวนชมยินดีที่เห็นปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นกับเขา จิตใจของเขาโปร่ง ยินดีที่มีชีวิตอยู่ในขณะนั้น ยินดีที่รู้สึกว่าคุณกำลังจะมีแรงคลีใจในการสร้างสรรค์ศิลป์ โดยเฉพาะแรงคลีใจในการสร้างคนตรี ซึ่งเกิดขึ้นทันทีเหมือนสายฟ้าฟาด

มิตรภาพ: ความรักและศีลธรรม

องค์ประกอบที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งในการเขียน ชีวประวัติของ โครเม็ง รอล ล็องด์ คือเรื่องราวของมิตรภาพระหว่างเพื่อนมนุษย์ ชาวเยอรมันและชาวฝรั่งเศสสามารถมีมิตรภาพต่อกันได้อย่างแนบแน่น ดังเช่นมิตรภาพของคริสโตฟ และโอลีวีเยร์ ซึ่งเป็นเพื่อนรักถึงกับตายแทนกันได้ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นก่อนหน้าจะเกิดสงครามโลก ซึ่งคนทั้งสองชาตินี้กลับต้องมาฆ่าฟันกันอย่างน่าสังเวช ความรักที่รอลล็องด์ประสงค์จะกล่าวถึงคือความรักของมนุษย์ที่มีต่อมนุษย์โดยทั่วไป เป็นความรักที่ทำให้เกิดความเมตตาจิต ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่โลกมนุษย์อันวุ่นวายต้องการเป็นอย่างยิ่ง ด้วยความรู้สึกดังกล่าวแล้ว รอลล็องด์เชื่อว่าจรรวมกันกลายเป็นศีลธรรมประจำใจที่จะช่วยนำมนุษยชาติไปสู่ชัยชนะ เพราะเป็นไปตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าที่จะบรรดาศาสนาใหม่มนุษย์ปฏิบัติหรือมีความรู้สึกโดยที่บางครั้งก็ด้วยความตั้งใจกระทำ และบางครั้งก็เป็นไปตามชะตากรรมของตน รอลล็องด์เน้นเรื่องศีลธรรมของมนุษย์มากทั้ง ๆ ที่ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปขณะนั้น(1900) ยังอยู่กันด้วยความสงบสุข แต่ก็คงจะได้สังเกตเห็นเงาแห่งวิกฤติการณ์ของวัฒนธรรมตะวันตกบ้างแล้ว จึงดูราวกับจะมีฐานวิเศษที่จะทราบว่าในปี ค.ศ. 1914 ประเทศต่าง ๆ นี้จะไต่ประสพเคราะห์กรรม ต้องฆ่าฟันนองเลือด จึงได้ชักชวนและชักเตือนให้มนุษย์ระลึกถึงหน้าที่ ๆ จะรักษาศรัทธาคณะงามความดีทั้งหลายเพื่อช่วยสร้างสรรค์ความสุขให้แก่มนุษยชาติให้ดีขึ้นและมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนั้น เป็นการเตือนที่มีความสำคัญยิ่ง ถ้าประ

ชาชาติในยุโรปขณะนั้นฟังคำพูดของรอล็องด์ และให้ความสำคัญแก่คำเตือนนี้ เหตุการณ์ที่ร้ายแรงเมื่อสงครามโลกครั้งนั้นอาจจะไม่ร้ายแรงดังที่เกิดขึ้นก็เป็นได้

กล่าวสรุปความได้ว่า โรแม็ง รอล็องด์สร้างนวนิยายสายธารเรื่องนี้เพื่อบรรยายภาพของประเทศในยุโรปเมื่อต้นคริสตศตวรรษที่ 20 เป็นการบรรยายที่ทั้งข้อสังเกต ข้อคิด และทัศนคติคุณค่าและสภาพของวัฒนธรรมในสมัยนั้น พร้อมทั้งเสนออุดมการณ์ที่จะช่วยปรับปรุงคุณค่าของวัฒนธรรมประจำชาติภายใต้หัวข้อต่าง ๆ เช่น การดนตรีของเยอรมันปี 1900 ศิลปะของประเทศฝรั่งเศสในสมัยสาธารณรัฐที่ 3 ปัญหาสังคมในฝรั่งเศสเมื่อต้นศตวรรษที่ 20 สาธารณชนใหม่ หรือยุโรปปี 1912 เป็นต้น เรื่องส่วนใหญ่ รอล็องด์อาศัยประสบการณ์ของตนเอง และกล่าวควยว่าตัวเองของเรื่องนั้น ที่จริงคือ บีโธเฟินในโลกปัจจุบัน ความคิดเห็นต่าง ๆ บางคราวรอล็องด์ก็จัดให้เป็นคำพูดของตัวละครของเรื่อง แต่ก็มีไม่น้อยที่ออกมาในรูปของผู้แต่งเอง ดังเช่นการบรรยายสภาพสังคมต่างๆ ของฝรั่งเศส ซึ่งคริสโตฟได้มีโอกาสท่องเที่ยวไป จึงเป็นเรื่องการบอกเล่าให้ทราบถึงสภาพเหล่านั้น เช่นในตอนที่ 5 La Foire sur la Place มีการบรรยายชีวิตสังคมอันไร้ระเบียบของชาวปารีส ซึ่งแต่ละคนต่างก็ยึดมั่นอยู่ในเอกัตภาพ ตลอดจนความเสื่อมโทรมทางศิลปะและวัฒนธรรม หรือในตอนที่ 5 Dans la maison เมื่อโอสวีเยร์อธิบายถึงชีวิตและจิตใจเนื้อหาของฝรั่งเศสให้คริสโตฟซึ่งเป็นชาวเยอรมันให้เข้าใจอย่างถูกต้อง นวนิยายเรื่องนี้จึงมีลักษณะสมกับชื่อนวนิยายสายธาร ซึ่งผู้แต่งได้บัญญัติขึ้นอธิบายงานประพันธ์ของเขาซึ่งนับเป็นกรูใหญ่ของหลักฐานชีวิตมนุษย์ช่วงหนึ่งที่ช่วยก่อให้เกิดความคิดอันเกี่ยวกับมนุษยชาติอย่างดี

แม้โรแม็ง รอล็องด์จะเป็นผู้ให้กำเนิดนวนิยายประเภทสายธารนี้ก็ตาม ในสมัยต่อมาเมื่อมีการกล่าวขวัญถึงท่านผู้นี้ ก็แทบจะไม่มีใครพูดถึงนวนิยายสายธาร ของคริสโตฟเลย ทั้ง ๆ ที่นวนิยายสายธารเรื่องนี้ได้มีผู้นำไปพิมพ์เผยแพร่ในปี ค.ศ. 1931-1934 ซึ่งช่วยทำให้กลายเป็นหนังสือประเภทคลาสสิก และมีการแปลออกเป็นภาษาต่าง ๆ หลายภาษา ประการหนึ่งอาจเป็นเพราะรอล็องด์เขียนนวนิยายสายธารอีกหลายเรื่องซึ่งไม่ช่วยทำให้ชื่อเสียงเด่นชัด และประกอบกับมีนักประพันธ์นวนิยายรุ่นต่อมาช่วยกันผลิตนวนิยายชนิดนี้อีกหลายเรื่องดังจะกล่าวในบทต่อไป ผู้อ่านจึงพากันหันไปสนใจเรื่องใหม่ ๆ ซึ่ง

ล้วนแต่มีความดีเกินนาสนใจทุกเรื่อง¹ อีกประการหนึ่งเป็นเพราะรอล็องด์ได้กลายเป็นบุคคลประเภทนักวิชาการและนักปรัชญาผู้ใฝ่หาแต่สันติภาพ หวังที่จะให้มีการปฏิวัติสถานะของมนุษยชาติให้มีความสงบและความยุติธรรม ฉะนั้นเมื่อต้องผิดหวังจากผลของการปฏิวัติใหญ่ในรัฐเซียมาแล้ว จึงหันมาศึกษาปรัชญาตะวันออก ได้เรียนรู้ถึงปรัชญาชีวิตแบบอหิงสาของมหาตมะคานธี และนำมาผสมผสานกับลัทธิสังคมนิยมตะวันตก และนำมาแสดงไว้ในนวนิยาย *L'Âme enchantée* ซึ่งยึดเรื่องของการรักเป็นสำคัญ และบรรยายชีวิตของบุคคลต่าง ๆ พร้อมกันไปกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีทั้งปัญหาศีลธรรมและการเมืองรวมอยู่ควบคู่กันทั้งเรื่อง

ควยเทศน์เป็นสำคัญ โรแม็ง รอล็องด์จึงเกือบจะถูกกลืนว่าเป็นผู้ริเริ่มนวนิยายสายธาร ซึ่งจะมีผู้เอาแบบอย่างเขียนต่อไปอีกนานแมกระทั่งปัจจุบัน

---

¹ Histoire de la Littérature française - A Thibaudet, p. 453 Ed. Stock, 1963

บทที่ 3

โรเซ มาร์แต็ง คือ การ์ค (1881-1958)

ในครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 20 นี้ นอกเหนือไปจากโรแม็ง รอลลังค์ ผู้ริเริ่มนวนิยายสายธารสมัยใหม่ดังใดเคยกล่าวไว้ข้างต้นแล้ว ก็ยังมีนักประพันธ์ที่วางวรรณคดีฝรั่งเศสยอมรับนับถือให้เขาประเภทเป็นผู้ประพันธ์นวนิยายสายธารที่สำคัญที่สุด 3 ราย คือ โรเซ มาร์แต็ง คือ การ์ค (Roger Martin du Gard) . ยอร์ช คือ อาแมล (Georges Duhamel) และ จูลส์ โรแม็งส์ (Jules Romains) นักประพันธ์ทั้งสามคนนี้ได้สร้างผลงานวรรณกรรมที่โดดเด่นจนเป็นที่กล่าวอ้างถึง และเป็นแบบฉบับในวงวรรณคดีที่สำคัญ

นวนิยายเรื่องแรกของ โรเซ มาร์แต็ง คือ การ์ค

โรเซ มาร์แต็ง คือ การ์ค มีใจรักการประพันธ์ตั้งแต้อย่างเป็นเด็ก และในขณะที่เป็นนักเรียนก็มีความสนใจในวรรณคดีเป็นอย่างยิ่ง อาจารย์ของคือการ์ค คือ หลุยส์ เมลเลอร์โย (Louis Mellerio) ผู้ให้คำแนะนำที่สำคัญแก่โรเซว่า " นักเขียนเปรียบเสมือนช่างก่อสร้าง " ดังนั้นในงานเขียนของเขา เราจึงสังเกตเห็นคุณลักษณะดังกล่าวได้ในผลงานของท่านผู้นี้ อิทธิพลสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่มีต่อการประพันธ์ของมาร์แต็ง คือ การ์ค คือ วรรณคดีชิ้นเอกของนักประพันธ์รัสเซียตลอดศตวรรษเรื่อง สงครามและสันติภาพ (Guerre et Paix-Tolstoi) ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานที่ได้ให้ความชื่นชมและแรงคล้อยอย่างแนชัดแก่เขาจนหน้าที่จะได้เริ่มหัดเขียนหนังสือ มาร์แต็ง คือ การ์ค ได้หาทางเข้าศึกษาที่ l'Ecole des Chartes ซึ่งเป็นสำนักเรียนที่สอนให้รู้จักการเขียนที่มีหลักฐานตลอดจนการบรรยายที่ถูกต้องทางวิทยาการอย่างละเอียดถี่ถ้วน

ดังนั้นก่อนหน้าที่สงครามโลกครั้งที่ 1 จะระเบิดขึ้น มาร์แต็ง คือ การ์ค จึงได้ลงมือเขียนหนังสือเล่มแรก ชื่อ Jean Barois (1913) นับเป็นหนังสือที่สำคัญเล่มแรกของเขาที่บรรยายถึงเรื่องราวของนักวิชาการผู้หนึ่งซึ่งเกิดความรู้สึกท้อแท้ใจจนถึงขนาดสูญเสียความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ต่าง ๆ ที่เคยมีมาตั้งแต่เยาว์วัย หลังจากที่เกิดกรณี

เกรฟส์¹ และหันไปชื่นชมลัทธิวัตถุนิยม แต่ในที่สุดก็หันกลับมาหาพระเจ้าในสภาพของ คนป่วยสิ้นพลัง ต่อมา มารแต็ง คือ การ์ค ได้เขียนเรื่องสั้นอีกหลายเรื่องซึ่งบรรยาย ถึงชีวิตและประเพณีชาวชนบทที่เป็นผู้มีจิตใจแข็งแกร่งและสมณะ เช่นในเรื่อง La Confidence africaine และ Vieille France ก่อนที่จะได้ลงมือเขียนนวนิยาย สำคัญที่ได้สร้างชื่อเสียงอันยิ่งใหญ่ คือเรื่อง Les Thibault

นวนิยายสายธาร "Les Thibault" (1922-1940) เรื่องของตระกูลตีโบลท์

โดยปกติ มารแต็ง คือ การ์ค มีความเชื่อมั่นในข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์และ วิธีการตามหลักวิทยาศาสตร์ ทั้งไม่สนใจที่จะเข้าร่วมสังสรรค์กับกลุ่มนักเขียน แต่อย่างไรก็ตามก็ได้หันกลับมานิยม โรแม็ง รอลลังค์ และ อังเดร ซีค จนได้คบหาเป็นเพื่อนสนิท และได้ทดลองมาเขียนในแนวการละครบ้าง ได้เขียนละครเรื่อง Le Testament du père Leleu เมื่อปี ค.ศ. 1914 ใ้แก่โรงละคร Le Vieux Colombier จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1920 จึงได้วางโครงการที่จะเขียนนวนิยายเรื่องยาวที่จัดเป็นตอน ๆ คือเรื่อง Les Thibault

เนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องยาวมากรวมถึง 7 ตอน ตอนควยบทส่งท้าย 1 ตอน มารแต็ง คือ การ์ค ต้องใช้เวลาเขียนนานจึงได้อุทิศเวลาส่วนใหญ่ของการทำงานให้แก่งานชิ้นนี้ จนถึงกับย้ายออกจากกรุงปารีส และกลับไปอยู่บ้านเดิมที่แคว้นนอร์ม็องดี เพื่อจะได้ทำงานให้ดียิ่งขึ้น เมื่อเขียนไปได้ 7 ตอน เมื่อปี ค.ศ. 1937 มารแต็ง คือ การ์ค ก็ได้รับรางวัลโนเบลทางวรรณคดี ซึ่งบรรดานักเขียนทั่วโลกถือว่าเป็นรางวัลที่มีเกียรติยิ่ง นับเป็นนักเขียนชาวฝรั่งเศสคนที่ 6 ที่ได้รับรางวัลนี้ และเป็นคนที่ 36 ของนักเขียนรางวัลโนเบล

¹ L'Affaire Dreyfus นายทหารฝรั่งเศสเชื้อสายยิว ซึ่งถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ทรยศต่อชาติ โดยนำความลับราชการทหารไปแจ้งแก่ศัตรู และถูกพิจารณาลงโทษให้ถอดยศทหาร เมื่อ ค.ศ. 1894 ภายหลังมีผู้พิสูจน์ว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ เหตุการณ์ทำให้เกิดข้อขัดแย้งขนานใหญ่ระหว่างนักเขียน นักปรัชญา นักศาสนา

เนื้อเรื่อง

นวนิยายสายธารเรื่องนี้แบ่งออกเป็น 5 ตอน และแยกออกเป็นหัวเรื่อง 8 เรื่อง คังกล่าวไว้แล้วแต่คน ประกอบด้วยเรื่องดังนี้

ตอนที่ 1

Le cahier gris (1922) บันทึกสีเทา.

Le Pénitencier (1922) (สถานกักกัน)

La Belle saison (1923) วิทยุหนุ่มสาว

ตอนที่ 2

La Consultation (1928) (คำปรึกษา)

La Sorellina (1928) .พมรอรอยซักส์.

La Mort du père (1929) (มรณกรรมของพ่อ).

ตอนที่ 3-4-5

Eté 1914 (1936) ฤดูร้อนปี 1914

Epilogue (1940) บทส่งท้าย

นวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของตระกูลตีโบลท์ ซึ่งเป็นชนชั้นบูรจัวส์ หรือชนชั้นกลางที่ศัพทไทยเราใค้มีบัญญัติไว้ว่าเป็นชนชั้นกฏมกัในสมัยคน ๆ ของศตวรรษที่ 20 เริ่มด้วยเรื่องของออสการ์ ตีโบลท์ (Oscar Thibault) ซึ่งเป็นคนที่มีนิสัยขี้เมงววดและเคร่งครัดในศาสนานิกายคาทอลิก มีบุตรชายสองคนคนโตอังทวน (Antoine) เป็นแพทย์ประจำบ้านในโรงพยาบาลแห่งหนึ่ง และคนเล็ก ซักส์ (Jacques) อายุ 14 ปี ซึ่งเป็นวัยรุ่นที่มีนิสัยรุนแรงไม่ยอมเชื่อฟังใคร มักมีปฏิกริยาต่อต้านผู้อื่น ๆ อยู่เสมอ และชอบคบหาสมาคมกับเพื่อนชื่อ คาเนียล เคอ ฟงตาเน็ง ซึ่งนับถือศาสนาโปรเตสแตนต์ ฉะนั้นพอตีโบลท์ซึ่งเคร่งศาสนาฝ่ายคาทอลิกอยู่ด้วยจึงเพิ่มความไม่พอใจในความประพฤติของลูก พยายามกักกันมิตรภาพของเด็กคู่นี้ และจัดส่งซักส์ไปรับการอบรมมนิสสัยที่โรงเรียนคัสตันดานซึ่งตนได้จัดสร้างขึ้นมาเอง และเป็นโรงเรียนที่มีระเบียบวินัยเข้มงวดที่สุด ห้าปีต่อมาเมื่อซักส์เข้าวัยรุ่นและออกจากโรงเรียนมาแล้วก็ไค้เริ่มมีความรักกับหญิงสาวชื่อ เจนนี่ เคอ ฟงตาเน็ง น้องสาวของคาเนียล เพื่อนคู่นี้ และยังเพิ่มความรู้สึกอันเป็นปฏิปักษ์ต่อพ่อของตนมากยิ่งขึ้น

ส่วนอังทวน พี่ชายของซีกส์ได้สำเร็จการศึกษาเป็นนายแพทย์ด้วยความเรียบร้อย และประกอบอาชีพด้วยศรัทธาบริสุทธิ์ ทั้งได้มีโอกาสสนองคุณพ่อ ทั้งได้ดูแลรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บไข้ และพยายามชักจูงให้ซีกส์ของชายซึ่งหนีหายจากบ้านไปแทนที่จะศึกษาต่อและไปอยู่ที่เมืองโลซานน์ ในกลับมาเยี่ยมพ่อซึ่งกำลังเจ็บหนักและจากไปในที่สุด

ต่อจากนั้นมา เหตุการณ์สำคัญของโลกก็ได้เกิดขึ้น คือ การลอบปลงพระชนม์ของกษัตริย์ของอาณาจักรออสเตรียที่ เซราเจโว และสงครามโลกปี 1914 ซีกส์ส่วนเวียนไปมาระหว่างประเทศฝรั่งเศสและสวีเดน โดยร่วมกับขบวนการปฏิวัติเพื่อสันติภาพ ครั้นเมื่อถึงเวลาจะต้องถูกเกณฑ์เข้ากองทัพ จึงได้หลบออกไปอยู่ในประเทศสวีเดน และดำเนินการทางการเมืองต่อไปอย่างถอนตัวไม่ขึ้น ซีกส์มีความรู้สึกว้าวนำที่มิภาชนะที่รับผิดชอบความเป็นอยู่ของประเทศ ได้พากันทรยศต่อประเทศของตนและปล่อยให้ประเทศต้องอยู่ในภาวะทุกข์ทรมาน จึงได้ตัดสินใจลงมือปฏิบัติการเรียกร้องสันติภาพ โดยทำงานร่วมกับเพื่อน ชื่อ เมเนสเตรล ขึ้นเครื่องบินเพื่อไปโปรยใบปลิวเรียกร้องสันติภาพ ซึ่งเขียนเป็นภาษาฝรั่งเศสและภาษาเยอรมัน แต่เคราะห์ร้ายเครื่องบินซึกส์ของตกลงมาและไฟไหม้ เพื่อของซีกส์ถูกไฟคลอกตาย ส่วนซีกส์ถูกจับในฐานะลอบเข้ามาทำจารกรรม และถูกตำรวจฝรั่งเศสฆ่าตาย ส่วนอังทวนยังคงดำเนินอาชีพหมอความยากลำบาก ได้เคยพบกับซีกส์น้องชายเป็นครั้งสุดท้ายหนึ่งครั้งเมื่อปี ค.ศ. 1914 ซึ่งทำให้เขาต้องหวนมานั่งคิดถึงโชคชะตาชีวิตของตนและของน้องชาย

นวนิยายเรื่องนี้จบลงด้วยเรื่องราวอันปลายของอังทวน ซึ่งคงมีชีวิตเหลืออยู่แต่ผู้เดียว อังทวนได้ออกไปประจำแคว้นที่ซิมป์ลาญ และได้รับบาดเจ็บเพราะแกสพิษเมื่อปลายปี ค.ศ. 1917 หลังจากได้รับการรักษาพยาบาลจนอาการค่อยดีขึ้นระยะหนึ่งแต่ก็ไม่หายขาด อังทวนจึงได้ทราบจากนายแพทย์ซึ่งเป็นเพื่อนว่าอาการป่วยของตนจะไม่มีทางหายได้ และกลับเพิ่มความเจ็บปวดจนสุดทนทาน จึงจบชีวิตตนเองโดยฉีดยาอันตราย 1 เข็ม หลังวันพักรบเพียง 1 สัปดาห์

ศิลปะการเขียน

โรเซ มาร์แต็ง คือ การ์ด เขียนนวนิยายเรื่องนี้ขึ้นเพื่อจะบรรยายถึงชีวิต

ครอบครัวชนชั้นภูมิภาในคริสต์ศตวรรษที่ 20 วิธีการเขียนก็ใช้แบบตามที่เห็น และเต็มไปด้วยความระมัดระวังตามแบบแผน อย่างไรก็ตาม แม้จะใคร่บรรยายเรื่องราวต่าง ๆ ไปอย่างเที่ยงตรง ก็มักไม่พบที่จะแสดงความคิดและความรู้สึกส่วนตัวไว้ในเนื้อเรื่องได้ พอลออสการ์ ทีโบลท์ เอง ปรากฏออกมาในโฉมหน้าของบุคคลที่ถูกระเบียบจัด และมีความคิดเห็นคัดค้านตัวแทนของบุคคลรุ่นใหม่สองคน ซึ่งทำให้ออสการ์ผู้เป็นบิดาทองตั้งเลใจในระหว่างคนทั้งสองนี้ อังควอนผู้เป็นบุคคลที่มีระเบียบแบบแผน ระมัดระวัง ไม่กล้าอาจเอื้อมที่จะไปช่วยกุมชะตาชีวิตของกลุ่มชน พอลใจที่จะให้ความช่วยเหลือแก่คนกลุ่มน้อย เป็นรายบุคคลให้พ้นจากความทุกข์ยาก ไม่ได้ไปศาสนาใดศาสนาหนึ่งอย่างเคร่งครัดเช่นพอ แต่ปฏิบัติตนอยู่ในศีลธรรมที่เรียกว่าคิงาม โดยที่ในบางเรื่องก็ไม่อาจหาเหตุผลได้ ส่วนตัวก็สนใจเรื่องที่มีอุดมคติอันรุนแรง พยายามต่อสู้เพื่อรักษาสันติภาพของโลก เพื่อให้สามารถนำไปสู่ยุคอันรุ่งเรืองที่สุดของการปฏิวัติทางสังคม อย่างไรก็ตามบุคคลทั้งสองก็ไม่สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายอันสูงส่งของตนได้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามท้องเรื่องนี้สะท้อนถึงความคิดเห็นและความรู้สึกที่โศกเศร้าของผู้ประพันธ์นวนิยายเอง ซึ่งได้มีชีวิตอยู่เป็นประจักษ์พยานของสมัยแห่งความเหี้ยมโหดนั้นจนไม่กล้าที่จะหวังถึงความปลอดภัยที่อาจจะมาในโอกาสข้างหน้าได้

มารแต็ง คือ การ์ด เขียนนวนิยายเรื่องนี้ในระยะต้นจำนวนหกเล่ม ตั้งแต่ ค.ศ. 1922 ถึง 1929 เป็นตอนที่กล่าวถึงเรื่องราวภายในครอบครัว รวมทั้งแสดงความคลั่งคลุ้มความรู้สึกที่บอบช้ำ และความทุกข์ทรมาน และการศึกษาของลูกชายทั้งสองคือ อังควอน และชัคส์ ซึ่งพยายามจะเข้ามามีบทบาทในสังคมและมีความคิดที่จะหาทางช่วยคนของโลกให้สงบสุข อย่างไรก็ตามตัวละครที่มีบทบาทสำคัญของตอนนี้ คือ ออสการ์ ทีโบลท์ ซึ่งจบการแสดงในตอนสุดท้าย อันเป็นฉากแห่งมรณกรรม (มรณกรรมของพอ) จึงถือได้ว่าจบตอนที่หนึ่งของเรื่องไว้เป็นตอนที่มีความยาวมาก

จะเห็นได้ว่าแม้จะเคยมีนวนิยายที่สำคัญ ๆ ในศตวรรษที่ 20 ที่มีความยาวมากดังเช่นซ็อง คริสโตฟ ของโรแม็ง รอลด์องค์ ซึ่งเป็นนวนิยายสายธารที่บรรยายถึงชีวิตของเอกบุคลิก และแม่แต่นวนิยายประเภทธรรมชาตินิยมเรื่องตระกูลรูกอง มักการ์ต ของเอมีล โซลา (Les Rougon Macquarts-Emile Zola) ก็อาจจัดว่าเป็นนวนิยายสายธารได้เพราะมีเขียนไว้ถึง 20 เล่มเมื่อต้นศตวรรษที่ 19 อย่างไรก็ตาม นักวรรณคดีก็

ยังถือว่านวนิยายสายธารเรื่องตระกูลตีโบลท์เป็นนวนิยายฝรั่งเศสเรื่องแรกที่บรรยายเรื่องและชีวิตของครอบครัว หรือ ตระกูล ได้บรรยายถึงลักษณะต่าง ๆ กันของบุคคลหลายคนในครอบครัวซึ่งยึดถืออยู่ในความคิดตามแบบฉบับของตระกูล ดังที่เราได้พบอุปนิสัยและลักษณะของคนในตระกูลนี้ ไม่ว่าจะเป็นผู้มีนิสัยยั่ววคตี มีความตั้งใจเค็ดเคียว และมีพลังอันเข้มแข็งเพื่อดำรงชีพหรือเพื่อปฏิบัติงานหรือกระทำกรใด ๆ อุปนิสัยเช่นนั้นพบได้ในบุคคลิกของทั้งพ่อออสการ์ ตีโบลท์ ซึ่งเคร่งครัดในศาสนา หรืออภินิหารซึ่งใจวิธนาการที่ตนมีอยู่ปฏิบัติงานด้วยความเข้มแข็งเท่า ๆ กับพ่อซึ่งเคร่งครัดในศาสนา หรือซัคส์ซึ่งเป็นคนมีนิสัยแข็ง มีอำนาจ และเจ้าอารมณ์หัวนโหวงาย ยิ่งไปกว่านั้นนวนิยายเรื่องตระกูลตีโบลท์นี้จัดว่าเป็นนวนิยายเขาลักษณะประเภทสังคมนิยมที่สำคัญยิ่งอีกเรื่องหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากถ้อยคำบรรยายระเบียบประเพณีที่ปฏิบัติกันในสมัยนั้นตลอดจนอุปนิสัยใจคอของตัวละครทางๆ ถูกต้อง ตามความเป็นจริงอย่างชัดเจน บรรยายแบบแผนและลักษณะบุคคลอันเป็นสัญลักษณ์ของสังคมนั้น ๆ ทำให้ผู้อ่านได้ทราบเรื่องราวดังเช่นเรื่องที่ได้เกิดขึ้นจริงจริง ดังเช่นตัวอย่างในตอนที่ 4 *La Consultation* "คำปรึกษา" เป็นตอนที่เล่าถึงการปฏิบัติงานประจำวันของนายแพทย์ชาวปารีส ซึ่งนับเป็นเอกสารหลักฐานในแง่สังคม งามประวัติศาสตร์ และแง่จิตวิทยา เป็นนิมิตหนึ่งของชีวิต หรือในตอนที่ 6 *La Mort du Père* มรดกรรมของพ่อ ซึ่งบรรยายถึงอาการไข้ในระยะวิกฤตของพ่อ ซึ่งผู้แต่งได้ใช้ศิลป์ในการบรรยาย แม้จะเป็นแบบง่าย ๆ ธรรมดา ๆ แต่ทำให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของบุคคล และบรรยากาศของเหตุการณ์ในขณะนั้นได้อย่างดี อย่างไรก็ตามผู้แต่งมิได้คร่ำเคร่งแต่เรื่องที่หนักหน่วงเท่านั้น ยังสามารถบรรยายเหตุการณ์ หรือ เรื่องราวความรักที่หวานซึ้ง สดชื่น ดังเช่นในเรื่องตอนที่ 1 *Le Cahier gris* บันทึกสีเทา และตอนที่ 3 *La Belle saison* วิทยมนสาว ซึ่งบรรยายถึงความรักของหนุ่มสาวเช่น อังทวน และสาวรจเซด รวมทั้งเหตุการณ์อื่น ๆ เช่นความป่วยไข้ของเจนนีสาวรักของซัคส์

ศาสนาคาทอลิก และ โปรเตสแตนต์

ในนวนิยายสายธารเรื่องนี้ มีการศึกษาทางจิตวิทยาไว้ด้วยอย่างชัดเจน เมื่ออ่านไปได้หกตอนแรก จะเห็นได้ว่าเรื่องราวต่าง ๆ ยังคงผูกพันอยู่กับความคิดทาง -

ศาสนา เพราะสิ่งที่ทราบจากเนื้อเรื่องแล้วว่า พอลอสคาร์เป็นคนยึดมั่นในศาสนาคาทอลิกอย่างยิ่งและมีวิถีปฏิบัติที่ล้วนแล้วแต่ความเข้มงวด น่าเบื่อหน่ายและดูเหม็นจะ เป็นเรื่องของพระเจ้ามากกว่าของมนุษย์ธรรมดา แต่มากมาย เคอ ฟังตามนั้มารดา ของดาเนียลนับถือศาสนาโปรเตสแตนต์ ซึ่งมีการปฏิบัติที่ น่าสะดวกสบายใจ มีแต่ความ เมตตาเสียสละให้แกกัน ดังนั้น โรเซ มาร์แต็ง คือ การ์ค จึงพิจารณาถึงศาสนาสอง นิกายนี้ อย่างละเอียดและลงความเห็นว่า ศาสนาคาทอลิกเป็นศาสนาที่มีกำหนดกฎเกณฑ์ ชัดเจน ซึ่งทำให้จิตต้องปฏิบัติไปตามแนวอย่างเคร่งครัดจนไม่สามารถชักจูงบุคคลที่มี ความฉลาดเฉลียวรอบคอบ เช่น อังทวนดูฟี หรือแมแตซ์คัสตญอง ซึ่งมีจิตใจรุ่มร้อนได้ ส่วน ศาสนาโปรเตสแตนต์นั้น เมื่อผู้แต่งได้ศึกษาแล้วก็แสดงความเห็นเกี่ยวโยงไปถึงอังทวน ว่า มีความคิดอย่างไรทางศาสนา แล้วก็สรุปไ้ว่าความคิด หรือ ปรัชญาของอังทวนนั้น มิได้มีส่วนที่ถือเป็นคริสตศาสนาใดเลย และโดยเหตุที่เป็นแพทย์และนักวิทยาศาสตร์ อัง ทวนจึงยึดมั่นในหลัก เกษัตริย์ความจริง และไม่ปล่อยให้ถูกชักจูงไปตามศาสนาไม่ว่าจะ เป็นศาสนาใด แต่พร้อมที่จะรับเหตุการณ์ไม่ว่าจะเป็นความเป็นความตาย และพร้อม ที่จะสร้างสรรค์ หรือกระทำงานควยความชื่นชมในชีวิต อังทวนทราบดีควยว่า กิเลสธรรม ตามความคิดเห็นของเขานั้นคือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้เป็นไปตามกฎ หรือ ระเบียบบางอย่างซึ่งเ้าอาจหาข้อพิสูจน์ความถูกต้องได้ เขาเพียงปฏิบัติแต่สิ่งที่คิดงาม และหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นความเลวร้าย ฉะนั้นถ้าจะถามว่ามีอำนาจอะไรที่ทำให้อังทวนทำ แต่สิ่งที่ เป็นประโยชน์และคิดงามตามอาชีพของเขานั้น อังทวนเองก็ไม่อาจให้คำตอบได้ อย่างไรก็ตาม ในท้ายเรื่องตอน "มรดกกรรมของพ่อ" อังทวนจะได้แสดงความคิดเห็นนี้ เมื่อสนทนากับท่านเจ้าอาวาส ในเรื่องทางศาสนา วิทยากร หรือในเรื่อง เหตุผลและศรัทธาของมนุษย์ นับเป็นการโต้ความคิดระหว่างพระและนักคิดเสรี จาก เรื่องของสติปัญญาธรรมคาสามัญไปสู่ความพยายามส่งเสริมสติปัญญา หรือความคิดทาง ปรัชญานั้นเอง อังทวนยังไม่สามารถรับคำอธิบายของท่านเจ้าอาวาสผู้นี้ได้ เพราะยัง รู้สึกว่าเป็นเรื่องที่อยู่ในแวดวงที่มีสิ่งกักกันอยู่ ทั้ง ๆ ที่ท่านผู้นี้ได้พยายามอธิบายให้อัง ทวนเขาไปถึงความนึกคิดทางศาสนาคาทอลิกได้ อังทวนจะเริ่มเข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ได้ดีขึ้นต่อเมื่อถึงในบั้นปลายของชีวิตซึ่งเป็นตอนจบของเรื่องนี้เอง

สามตอนสุดท้าย

อย่างไรก็ตามความสำคัญของนวนิยายสายธารเรื่องนี้อยู่ที่สามตอนสุดท้ายในหัวเรื่อง "ฤดูร้อน" 1914" และ "บทส่งท้าย" ซึ่งผู้แต่งทิ้งระยะจากตอนตน ๆ ถึงเจ็ดปี และเขียนจบเมื่อปี ค.ศ. 1940 ทั้งสองหัวเรื่องนี้สร้างชื่อเสียงให้แก่อุสแตงอย่างสูงส่ง ความแตกต่างที่เห็นได้ชัดระหว่างเรื่องตอนตน และสามตอนท้ายนี้ มีอยู่ทั้งทางเนื้อเรื่องและวิธีเขียน แทนที่จะเป็นการบรรยายเนื้อเรื่องเบา ๆ และง่าย ๆ กลับเป็นตอนที่เนื้อเรื่องวุ่นวาย มีเหตุการณ์และข้อโต้แย้งตลอดทั้งเรื่อง เป็นตอนที่บรรจุดูเรื่องราวความคิดอันเป็นอุคตการณ์ซึ่งถูกเป็นสาระสำคัญ และทำให้เค้าโครงเรื่องเปลี่ยนไปจากเดิม ยกเว้นในตอนบทส่งท้ายซึ่งเป็นตอนที่ตัวเอกคืออังทวนเจ็บไข้ได้ป่วย และเสียชีวิตในที่สุด แต่ปัญหาทางคานอภิปรัชญา หรือทางคานาสานากลายเป็นเรื่องเล็กน้อย แต่ปัญหาทางสังคมและทางการเมือง เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งยวดในท้องเรื่องบางครั้งผู้อ่านนวนิยายตอนนี้อาจจะมีความรู้สึกว่าโครงสร้างเรื่องตอนนี้มี ความกลมกลืนน้อยกว่าตอนตน ๆ แต่เมื่ออ่านดูให้ละเอียดจะเห็นว่า เป็นตอนที่บรรยายกาศอันหนักหน่วงโศกเศร้า มีการแสดงความคิดเห็นรวมหรือโต้แย้งที่ชัดเจนจับใจน่าฟัง นับเป็นตอนที่ได้แสดงถึงศิลปะอันสูงส่งของผู้เขียน และช่วยนำไปสู่ความนิยมและชื่อเสียงอย่างไม่มีข้อสงสัยใด ๆ เลย

วิธีการที่เด่นมากในการประพันธ์เรื่องในหัวเรื่อง "ฤดูร้อน 1914" คือการที่สามารถสร้างแนวเรื่องต่างกัน แต่นำเอามารวมเข้าเป็นเพียงเรื่องเดียวในรูปร่างที่ไม่ว่าแบบใคร และมีความหนักแน่นในตัวเองของความรักซึ่งประกอบด้วยเรื่องราวอันเป็นชีวิตรักระหว่างซัคส์และเจนนี ซึ่งทั้งสองฝ่ายต่างก็ต้องระหกระเหินมีชีวิตที่ลำบากและมีคมนต์มาถึง 4 ปี เมื่อได้กลับมาพบกับความรักจึงลงเอยได้ แต่ก็ต้องอยู่ในบรรยากาศของความวุ่นวายและสงคราม จนกระทั่งถึงวันที่ซัคส์ต้องออกปฏิบัติหน้าที่ในสงคราม และในขณะเดียวกันก็มีเรื่องความรักของคนอีกสองคู่ คือระหว่างอังทวน และอานัน เออ บัตเตอูร์ด ซึ่งมีความรักกันแต่ไม่ถูกต้องด้วยศีลธรรม เพราะอานันเป็นหญิงมีสามี จึงทำให้อังทวนต้องตัดสินใจเลิกความรักที่มีต่อเธอโดยเด็ดขาดเมื่อได้พบกับมีมองซึ่งเป็นสุภาพบุรุษและเป็นคนดีผิกับที่อานันเคยบรรยายให้เขาฟัง นอกจากนี้ยังมีเรื่องความรัก

ระหว่างอัลเฟรดา และเมเนสเตอร์ลเพื่อนของซัคส์ซึ่งท้องมีอันแตกแยกไป เพราะแพทเทอตันเพื่อนชาวอังกฤษได้มาขอร้องไป ทำให้เมเนสเตอร์ลเสียใจถึงกับจะพยายามฆ่าตัวตาย แต่บังเอิญซัคส์มาพบเสียก่อนจึงได้ช่วยโยให้เปลี่ยนใจได้

เหตุการณ์ประวัติศาสตร์ ปรากฏเป็นเรื่องราวสำคัญในท้องเรื่องเช่นกัน กล่าวคือ เหตุการณ์อันโศกสลดที่อุบัติขึ้นในยุโรปที่เรารู้จักก่อนหน้าวันประกาศสงครามโลกครั้งที่สอง เรื่องราวตอนนี้เป็นที่บรรยายถึงความรู้สึกนึกคิดของประชาชนก่อนหน้าที่จะถึงวันสงครามโลกอันเหี้ยมโหด ชนชาวฝรั่งเศสชั้นต่าง ๆ และโดยเฉพาะในกลุ่มชนชั้นกลางซึ่งเป็นเพื่อนฝูงของอังทวน เช่น รอย และสต็อคแลร์¹ ในกลุ่มนักการทูตซึ่งมี รือเมลล์³ เป็นผู้แสดงความคิดเห็น ในกลุ่มนักปฏิวัติระหว่างชาติซึ่งมีซัคส์และเพื่อนฝูงเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการรวมอภิปราย

หัวข้อที่สามที่สำคัญสำหรับนวนิยายสายธารเรื่องนี้ คือการนำเอาหัวเรื่องทั้งสองคือเรื่องของความรักและเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์มาผสมผสานกันเข้าจนเกิดตอนที่มีการโต้เถียงกันในเรื่องของการรับผิดชอบ และสาเหตุของสงครามโลก ปี ค.ศ. 1914 รวมทั้งการกล่าวหาว่าลัทธิชาตินิยมซึ่งมุ่งแต่ผลประโยชน์ และลัทธิชาตินิยมซึ่งแสดงออกมาด้วยแนวความคิดการก้าวร้าว ตลอดจนลัทธิสังคมนิยมซึ่งอนำอำนาจในทางปฏิบัติ การที่นำเรื่องเหล่านี้มาผสมกันได้กลมกลืนเป็นรูปนวนิยายที่น่าอ่านนี้ ท้องถือว่าเป็นสิ่งป้อนสูงอย่างหนึ่งของผู้แต่ง และนับเป็นความสำเร็จที่น่าพสกุมใจ จะเห็นได้ว่าในตอนต้นของเรื่องก็เป็นเพียงการบรรยายเรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ เป็นส่วน ๆ ก่อนแล้วจึงนำเขามารวมกันทีละเล็กทีละน้อยอย่างกลมกลืน ดังเช่นในเรื่องของเหตุการณ์ในยุโรปที่ค่อย ๆ ก่อเหตุการณ์ขึ้นจนกลายเป็นเกิดสงคราม และเรื่องราวของเรื่องนี้ซึ่งมีความรักอันเป็นอุปสรรคแต่ก็มีเหตุที่ทำให้กลับกลายเป็นสมรกับซัคส์ได้ภายหลัง ความรักของคนทั้งสองนี้เป็นความ

¹ Roy

² Studler

³ Rumelles

รักที่ราบซึ่งอย่างยิ่งแต่ก็อลเวงไปกับความวุ่นวายของเหตุการณ์ในบ้านเมือง ดังนั้นจึงได้มีการแสดงความคิดเห็นแทรกเข้ามาในบทแล้วบทเล่า และทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลักษณะของบุคคลที่มีบทบาทอยู่ในเนื้อเรื่องหรือเหตุการณ์ขณะนั้น

อย่างไรก็ตามความสำคัญอันยิ่งยวดของนวนิยายเรื่องนี้คือการสะท้อนให้เห็นถึงความคิดของประชาชนที่เป็นกลุ่มของผู้ที่มีการศึกษาในศตวรรษที่ 20 นั้นเอง ที่ต้องเผชิญชีวิตกับความรุนแรงและโหดเหี้ยมของสถานการณ์บ้านเมือง ฟันองครະกูลตีโบลต์ได้เป็นตัวอย่างของผู้ที่มีบทบาทในเหตุการณ์นั้น

อังทวนผู้เป็นคนเรียบร้อย จึงเลือกทางเดินของชีวิตซึ่งตนเองคิดว่าสามารถทำประโยชน์ได้มากที่สุด คือเป็นแพทย์ แต่ต่อมาจึงตระหนักว่าคงไม่สามารถปลีกตัวออกไปเพื่อหลบหลีกการพบปะกับสังคมส่วนใหญ่ หรือไม่ยอมรับทราบเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ จึงยินยอมสมัครเข้าเป็นทหารเข้าร่วมสงคราม จนในที่สุดได้รับบาดเจ็บและกลับมาสิ้นชีวิตที่บ้านของตน

ส่วนรัชต์สผู้นิยมความอิสระอย่างยิ่งยวด ปฏิเสธไม่ยอมรับราชการทหารถึงกับหนีไปซ่อนตัวอยู่ที่ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ พยายามดำเนินปฏิบัติการใต้ดินเพื่อประท้วงความยุ่งยากทั้งหลายร่วมกับเพื่อน ๆ กลุ่มสังคมนิยม เดินทางไปทางเกร็องบินเพื่อปฏิบัติการ แต่เรือบินเกิดอุบัติเหตุตกลงมา รัชต์สและเพื่อนเสียชีวิต นับเป็นความตายที่ไร้ประโยชน์ เช่นเดียวกับความพยายามที่คนหนุ่มกลุ่มนี้โคทมเทกว่าตั้งใจทำลงไป แต่ความไร้ประโยชน์ดังกล่าวนี้จะไร้ประโยชน์เสียเลยที่เดียวกระนั้นหรือ เป็นเรื่องที่น่าคิดเพราะอย่างไรก็ตาม การทำงานใด ๆ นั้นย่อมต้องประกอบด้วยศรัทธาในการกระทำจึงจะมีพลังผลักดันให้ไปสู่ความสำเร็จได้ แม็ทซ์สจะเป็นผู้ไม่ค่อยมีเหตุผลในการกระทำนัก แต่ประกอบด้วยความรักต่อเจนนี และความยึดมั่นในความคิดที่จะทำการแก้ไขสังคม เพราะความรักที่มีต่อมนุษยชาติ จึงทำให้รัชต์สสามารถสลัดความเสียใจและความผิดหวังในชีวิตซึ่งมีครั้งแล้วครั้งเล่า และดำเนินงานตามความมุ่งหมายต่อไปจนถึงสิ้นชีวิต

อังทวนเอง ซึ่งเป็นคนมีหลักเกณฑ์ในชีวิตมากกว่านางชายก็สามารถจัดใจให้หลุดพ้นจากความผิดหวังในชีวิตได้ แม้เมื่อใกล้จะตายโดยวิธีทางเดียวกัน คือ มีความสุข

ในการมีความรักต่อหลานที่เกิดจากชู้สและเจนนี พร้อมกับก็เกิดมีความรู้สึกที่ตนเองบอกว่าเป็นความรู้สึกที่มั่นคงและเลือนลอย และเรียกความรู้สึกนี้ว่า ศรัทธาที่จะสร้างสภาพที่ดีแก่โลกอันเป็นทัศนะสากล

ดังนั้น ความรักและศรัทธาจึงเป็นเสียงอันอมตะที่เกิดขึ้นในใจของมนุษย์ ไม่ว่ามนุษย์จะต้องเผชิญกับชะตาชีวิตของตนเองหรือกับชะตาของโลก หรือกับความดีกับความชั่วคือดีชั่วใด ๆ คำทั้งสองนี้เมื่อนำมารวมกันเข้าทำให้เกิดความหมาย ทั้งก็คู่ชู้แย้งกันในตัวของมันเอง แต่ก็ได้มีผู้นำมาบรรยายในนวนิยายสมัยปัจจุบันนี้ เพื่อวาดภาพชีวิตจิตใจของมนุษย์สมัยใหม่อยู่เสมอ

ยอร์ชส์ คือ อาแมล (1884-1966)

คือ อาแมลมองกุโลกและสังคมมนุษย์

ในบรรดานักเขียนนวนิยายประเภท roman-cycle หรือ roman-fleuve คือนวนิยายสายธารในต้นคริสตศวรรษที่ 20 นี้ เราอาจถือได้ว่ายอร์ชส์ คือ อาแมลเป็นนักเขียนตัวแทนของนวนิยายประเภทนี้ เพราะได้ผลิตนวนิยายสายธารถึงสองเรื่องด้วยกัน ความจริงยอร์ชส์ คือ อาแมลมิได้เป็นนักเขียนมาแต่เดิม แต่เป็นนักชีววิทยาและนายแพทย์มาก่อน ได้ทำหน้าที่คล้ายแพทย์ทหารในระหว่างมหาสงคราม มีโอกาสพบเห็นเหตุการณ์อันน่าสยดสยองและน่าสลดใจของสงคราม คังนั้นจึงเกิดความรู้สึกปริเวทนาอย่างลึกซึ้งแก่มนุษยชาติ และมีความรู้สึกเป็นปฏิปักษ์อย่างรุนแรงต่อการกระทำใด ๆ ที่กระทบกระเทือนมนุษยชาติไม่ว่าจะเป็นทางร่างกายหรือจิตใจ คืออาแมลเคยร่วมสังสรรค์กับเพื่อนนักเขียนกลุ่มสำนัก L'Abbaye de Créteil ซึ่งได้ช่วยกันจัดสร้างลัทธิ Unanimisme เพราะมีความรู้สึกเอนเอียงมาทางมนุษยศาสตร์ และสนใจปัญหาของมนุษย์และโลกปัจจุบัน นอกจากนั้น คือ อาแมลยังมีความสนใจในค่านิยมธรรม ชอบโคลงกาพย์กลอน บทละคร และชอบดนตรีมากที่สุด คังจะเห็นได้ว่าตัวละครคนหนึ่งในนวนิยายของเขาเป็นนักดนตรีที่มีฝีมือ

คืออาแมลมองเห็นว่าในโลกและสังคมมนุษย์มีความแตกต่างและแยกตัวออกจากกัน เป็นแหล่งที่พลังทางวัตถุและทางจิตต้องเผชิญหน้ากันหรือกระทบกระทั่งกันอย่างรุนแรง หรือเข้ามามีความสัมพันธ์กัน จนทำให้เกิดความสับสนที่นำแปลกประหลาดหรือน่าเศร้าสลด เป็นผลให้มนุษย์ต้องมีการแบ่งแยกกัน หรือมีฉันทันทีต้องพยายามหาทางออกของตนต่อไป อย่างไรก็ตาม คืออาแมลก็ยังพยายามชี้ให้เห็นว่ามนุษยชาติส่วนใหญ่นั้นมีความตั้งใจที่จะประพฤติหรือปฏิบัติในทางที่ชอบ ตั้งใจที่จะควบคุมและรักษาจิตใจให้อยู่ในสภาพที่สมดุลย์ แต่ก็นับเป็นเรื่องยากที่สุดสำหรับผู้ประพันธ์ซึ่งจะต้องบรรยายออกมาให้ชัดเจนมิให้เป็นเรื่องของความเพอฝันหรือการเสแสร้งแต่ประการใด

ก่อนที่ค็อดาแมลจะลงมือเขียนนวนิยายสำคัญสองเรื่องนั้น ได้เขียนหนังสือประเภทต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงหลายเล่ม เริ่มตนด้วยเขียนความทรงจำจากสงคราม นับเป็นการประท้วงการฆ่าฟันกันอย่างทารุณเหี้ยมโหดของคนสมัยใหม่ ซึ่งผู้เขียนถือว่ามีความป่าเถื่อนเช่นเดียวกับคนป่าสมัยโบราณ ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของมนุษยชาติดังเช่นหนังสือชื่อ Vie des Martyrs (1917) และ Civilisation (1918) ซึ่งถือกันว่าเป็นหลักฐานสำคัญของเหตุการณ์ในสงครามโลก 1914 ต่อจากนั้นก็ผลิตหนังสืออีกหลายเล่ม เช่น La possession du monde (1919) Les Plaisirs et les Jeux (1922) Scène de la Vie future (1930) เป็นต้น ในการเขียนหนังสือหรือนวนิยายเหล่านี้ ค็อดาแมลยังคงรักษาความเข้มข้นของลัทธิสังคมนิยม กล่าวคือรักษาแบบแผนการเขียนเช่นเดียวกับบัลซัค แต่ในขณะที่เดียวกันก็ยังรักษาความคิดของนายแพทย์ผู้โคพบเห็นความเจ็บปวดและพยายามต่อสู้เพื่อมนุษยชาติตามแบบและลัทธิที่เขาร่วมสร้างขึ้นมาพร้อมกับเพื่อนกลุ่ม Unanimiste

นวนิยายสายธาร Les Aventures de Salavin การผจญชีวิตของซาลาแว็ง

นวนิยายสายธารของค็อดาแมลเรื่องแรกคือ การผจญชีวิตของซาลาแว็ง เป็นนวนิยายประเภทบุคคล แบ่งออกเป็น 5 ตอน ตอนที่หนึ่งเขียนเมื่อปี ค.ศ. 1920 และตอนสุดท้ายเมื่อ ค.ศ. 1932 ทั้ง 5 ตอนหรือเล่มมีชื่อเรื่องดังนี้

1. La confession de minuit (1920) คำสารภาพเมื่อเที่ยงคืน
2. Deux hommes (1924) สองบุรุษ
3. Journal de Salavin (1927) บันทึกของซาลาแว็ง
4. Le Club des Lyonnais (1928) สโมสรชาวเมืองลียงส์
5. Tel qu'en lui - même (1932) เหมือนเดิม

ในสองตอนแรก เป็นเรื่องของหลุยส์ซาลาแว็ง ซึ่งเป็นตัวเอก มีชีวิตเหมือนเรื่องในเทพนิยาย มีความอ่อนแอ นาเวทนา ไร้พลัง โศกเศร้าและว้าเหวอย่างสุดประมาณ อย่างไรก็ตามแม้รายหมื่นนี้ดูเหมือนจะเป็นคนที่ไม่มีความหมายสำหรับใคร แต่ก็ไม่ถึงกับเป็นคนที่ถูกคว่ำหน้าคน เพราะเป็นบุคคลที่มีลักษณะอย่างหนึ่งที่เรอาจศึกษาได้ในแง่จิตวิทยา และถือเป็นตัวอย่างของบุคคลสภาพประเภทนี้ได้ ความอ่อนแอของชายผู้นี้เกิดขึ้นเพราะ

ครั้งนี้นวนิยายสายธาร "เรื่องราวของครอบครัวตระกูลปาสกีเยร์" จึงได้เกิดขึ้น ผู้เขียนได้เขียนไว้รวมสองเล่มใหญ่ ประกอบด้วยหัวเรื่อง 10 เรื่องดังนี้

1. Le Notaire du Havre (1933) นายความเมือง Le Havre
2. Le jardin des bêtes sauvages (1934) สวนสัตว์ป่า
3. Vue de la Terre Promise (1934) แดนดินตามสัญญา
4. La Nuit de la Saint Jean (1935) คืนวันนิกองนักบุญต้อง
5. Le Désert des Bièvres (1936) พมเพื่อนเก่า
6. Les Maîtres (1937) อาจารย์
7. Cécile parmi nous (1938) เมื่อเรารู้ลู่อยู่กับเรา
8. Combat contre les ombres (1939) ทอสูกับเงาในเงามืด
9. Suzanne et les jeunes hommes (1934) ซูซานและเพื่อนชาย
10. La Passion de Joseph Pasquier (1941) ความรักของโจเซฟ

นวนิยายสายธารเรื่องนี้ใช้เป็นเรื่องเฉพาะบุคคลของนักชีววิทยาและนายแพทย์คือ โดร์ร็องต์ ปาสกีเยร์ (Laurent) ทั้ง ๆ ที่บุคคลนี้เป็นตัวเอกของเรื่อง ความจริงเรื่องของทั้งตระกูลเป็นเนื้อหาสำคัญที่สุดของนวนิยายเรื่องนี้

คืออาแมล กล่าวสรุปไว้ว่า นวนิยายเรื่องนี้มีหัวใจสำคัญของเนื้อเรื่องคือการไต่เต้าจากครอบครัวประชาชนธรรมดาสามัญไปสู่ความเป็นบุคคลชั้นมันสมองของบ้านเมืองในระหว่างช่วงเวลา ค.ศ. 1830 ถึง 1930

เรื่องย่อ

เรื่องในตอนต้นเป็นการบรรยายเรื่องของครอบครัว บรรยายภาคอันสืบสนของบ้าน ตามทองถนน ตลอดจนความนึกคิดและจิตใจของบุคคลในครอบครัว มีการบรรยายความทรงจำต่าง ๆ ในทำนองเดียวกับงานสำคัญของมารเซล ปรูซต์ แต่วิธีการบรรยายเข้าใจง่ายและรัดกุมคล้ายกับเรื่อง La Maison de Claudine (1922) ของ Colette (1873-1954) นักประพันธ์สตรีที่มีชื่อเสียงมากกว่าจะคล้ายงานของปรูซต์ในเรื่อง A la Recherche du Temps perdu ทั้งนี้ผู้อ่านจึงจะได้พบตัวละครต่างๆ ตามวาระและเวลา เช่นครอบครัวของตระกูลปาสกีเยร์ นับตั้งแต่ พ่อ-แม่ และลูกทั้ง 5 คน หมอปาสกีเยร์ผู้เป็นพ่อเป็นคนช่างพูดแต่ก็น่าฟัง มาตามปาสกีเยร์เป็นคน-

เรียบขุนาม เป็นมารดาที่รักบุตร และเป็นภรรยาที่เสียสละ รอล็องด์นักชีววิทยาเป็น คนที่มีความซื่อสัตย์แต่ไม่เกรงครีตศาสนาเท่าที่ควร โจเซฟนักธุรกิจเป็นคนกระตือรือร้น มีความสามารถในการงานและได้รับความสำเร็จอันยิ่งใหญ่ เซซิลเป็นนักดนตรีที่มีชื่อเสียง เป็นสาวที่มีจิตใจบริสุทธิ์และงดงาม ยี่คมันโนพระเจ้ายูเป็นที่พึ่งเมื่อมีความทุกข์ นับเป็น บุคคลที่ผู้เขียนสร้างขึ้นมาให้ดีที่สุด ส่วนซูซานักแสดงชั้นคาราซันนำเป็นคนเจ้าแสบ แสบ งอนตามวิสัยนักแสดงที่เค่นและมีชื่อเสียง ไคช่วยแนะนำให้อานโครจักโรงละคร Vieux-Colombier ในกรุงปารีส ยกเวนแฟร์คีนองคยูเคียวจึงไม่สามารถนำตนไปสู่ ความสำเร็จได้

ตัวละครของเรื่อง คือ โลร็องต์ เป็นชายหนุ่มที่รักบูชาความจริง ความจริง ใจ ความถูกต้อง เมื่อได้มาพบกับความชั่วร้ายเลวทรามของโลกมนุษย์และสังคม ก็ไม่ อาจทนอยู่ได้ จึงพยายามหาทางแก้ไข แต่วิธีการนั้นจะหาไปได้อย่างไร ที่ไหน ฉะนั้น ในตอน *Le Désert des Bièvres* จึงบรรยายถึงการก่อตั้งกลุ่มคนที่พยายามจะทำ งานร่วมกันแตกดับกลายเป็นความล้มเหลวนั้น ความจริงหมายถึงการพบปะกันในกลุ่มนัก unanime ที่สำนัก L'Abbaye de Créteil ซึ่งผู้เขียนเองก็เป็นสมาชิก การ พบปะเพื่อนฝูงเพื่อหาทางแก้ไขความเลวร้ายต่างๆนั้น ไคลงเอยด้วยความผิดหวัง ความ โกรธแค้นและความโศกเศร้าเสียใจ มิตรภาพไม่อาจช่วยเหลือกันได้อย่างตั้งใจ

ในเรื่องของความรัก ในตอน *La Nuit de la Saint Jean* โลร็องต์ ก็ต้องผิดหวังในความรัก เพราะ เขาเล่นสาวรักเกิดเปลี่ยนใจ หันไปรักของโจเซฟ ทำให้โลร็องต์เลิกคิดถึงความรักไปอีกนาน และหันไปหาความสุขใจด้วยดนตรี โดยเฉพาะจากเซซิลน้องสาวผู้มีฝีมือ แต่สาวน้อยผู้นั้นเองก็มีทุกข์เพราะรักเซซิลเหมือนกัน และ ก็ไม่อาจอาศัยดนตรีเป็นเครื่องปลอบประโลมใจตนเองได้ ส่วนวิทยาการทางวิทยาศาสตร์ เล่าอาจจะช่วยอะไรได้บ้าง ฉะนั้นด้วยความกระหายและสิ้นหวังในในวิทยาการ และเพื่อ ให้ชีวิตมีความหมาย โลร็องต์จึงทุ่มเทกำลังให้กับงานนี้ แต่หลังจากได้สังสรรค์กับนัก ปราชญ์แล้ว ก็ต้องพบกับความผิดหวังในตอน *Les Maîtres* การกระทำของโรแบร์ ทำให้โลร็องต์ไคตระหนักว่านักปราชญ์ก็มีใจจะเป็นคนวิเศษไปเสียทุกอย่างทั้งการกระทำ และจิตใจ และยังไคทราบด้วยว่าคนเหล่านี้ยังหนาด้วยกิเลส บางคนก็มีจิตใจคับแคบ

อย่างไม่น่าเชื่อ นอกจากนี้ยังได้เรียนรู้จาก ชัลแกร็ง ถึงความยากลำบากในการวิจัย คนคว่ำจึงอาจทำให้เกิดความผิดหวัง เพราะจะต้องเชื่อในเหตุผลเพื่อความก้าวหน้าของวิชาการนั้น และในเวลาเดียวกัน เราก็ตองไม่วางใจในเหตุผลนั้นก็ด้วยซ้ำ เพื่อป้องกันมิให้ตนหลงใหลในวิธีการจนเกินไป หรือบังเกิดความหลงใหลในความสามารถของคนจนเกินไป จึงมักเป็นอาการของผู้ที่ประสบความสำเร็จในงานของตน

นอกจากชีวิตและการงานของครอบครัวปาสกีเยร์ แล้ว ผู้ประพันธ์ได้สร้างตัวละครประกอบอื่นๆอีก มีทั้งเพื่อนฝูงเช่น จัสตีแต็ง เวลล์ (Justin Weill) เชื้อสายยิว ซังปอด เซนัค (Jean-Paul Senac) ซึ่งมีส่วนทำให้เกิดความซุนของหมองใจกันระหว่างนักปราชญ์ทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีบุคคลสำคัญเช่น โรเนอร์ และ ชัลแกร็ง (Ronher - Chalgrin) ศาสตราจารย์เชอรวีเยร์ และนักเขียนนิยายรัค โฟแวร์ท์ และ บีโรลต์ (Cherouvier, Richard Fauvert, Birault) พร้อมกับปัญหาดังกลาว ผู้ประพันธ์ยังได้เสนอปัญหาของสังคมอื่นๆอีกเช่น สังคมนักธุรกิจและกลุ่มศิลปิน ซึ่งมีชีวิตพัวพันอยู่กับตัวละครสำคัญ อย่างไรก็ตามทั้งหมดนี้ก็เป็นเพียงประชาชนกลุ่มเล็กๆเท่านั้น ของนครปารีส

ศิลปะการเขียน

ควยออคุมการณ์สมัยใหม่ คืออาแมลจึงเกิดความรู้สึกอย่างรุนแรงถึงสภาพอันผันแปรไม่แน่นอนของชีวิตมนุษย์ มนุษย์พยายามแสวงหาความสุขซึ่งเป็นของยากที่จะหามาให้ได้ สมประสงค์ มนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีความอ่อนแอทางจิตใจ มีโลภ รัก โกรธ หลง เป็นกิเลสประจำ แต่ในขณะเดียวกันก็มีความอ่อนโยน ความบริสุทธิ์ใจ ความเสียสละ รวมทั้งมีหิริโอตตัปปะได้ แมว่าโลกมนุษย์จะมีแต่ความเหี้ยมโหด และมนุษย์เองก็มีแต่ความอ่อนแอเพียงใดก็ตาม คืออาแมลก็ยังคงมีศรัทธามั่นในมนุษย์ ดังนั้น แมว่าเนื้อเรื่องบางตอนจะไม่เข้มข้นเพียงพอ แต่ก็เป็นที่เจตนาของผู้ประพันธ์ที่จะดำเนินเรื่องให้เป็นไปตามชะตาชีวิตมนุษย์และเหตุการณ์แต่ละวัน และทำหน้าที่เสมือนผู้บันทึกเหตุการณ์ในชีวิตของแต่ละคนไว้ โดยไม่สามารถที่จะบันดาลให้โลกเป็นไปตามที่ต้องการได้

คือ อาแมลเขียนนวนิยายเรื่องนี้ในรูปของบันทึกเหตุการณ์ของนายแพทย์โลร์ร็องต์ ปาสกีเยร์ ในบางตอนเขียนเป็นรูปจดหมายเมื่อเป็นเรื่องการติดต่อกับผู้อื่น จึงหนีไม่

พื้นที่มักจะมีรูปเป็นผิวประวัต้อย่างชัดเจน และโครงสร้างเรื่องให้เป็นตอนที่เกี่ยวเนื่องกัน โดยอย่างสวยงาม อีกทั้งผสมผสานเหตุการณ์จากบันทึกที่เกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์อันเป็นจริงในสังคมซึ่งกำลังอยู่ในสภาพยุ่งยาก และนำมาบรรยายไว้อย่างมีชีวิตชีวาและถูกต้องพร้อมกันก็ไคว้เกราะห่อปนิสสัยและลักษณะของตัวละครที่ดำเนินชีวิตไปตามสภาพของประชาชนผู้เป็นพลเมือง ฉะนั้นนวนิยายสายธารเรื่องนี้ นอกจากจะมีลักษณะและวิธีการถูกต้องตามแบบฉบับของนวนิยายที่แบ่งเป็นเล่มเป็นตอนแล้ว ยังมีการสร้างโครงเรื่องที่เกี่ยวโยงกับสังคมและจิตวิทยาของตัวละครแต่ละบุคคลซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของเรื่องราว ทั้งนี้แต่ละตอนหรือเรื่องจะคงรักษาเอกภาพของตนตลอดจนเรื่องราวโดยตรงอย่างเรียบร้อย แต่เรื่องทั้งสิบตอนสืบเรื่องนี้คิดต่อกันได้เรียบร้อย แม้บางตอนที่รูปลักษณะค่อนข้างโบราณอยู่มาก

ข้อควรสังเกตุอย่างหนึ่งในนวนิยายสายธารนี้ คือมีเรื่องราวทางเหตุการณ์และประวัติศาสตร์แทรกอยู่น้อยที่สุดจนไม่อาจเทียบกับงานของ โรเซ มาร์แต็ง คือ การ์ด ในเรื่องถูกรอน 1914 หรือในเรื่อง Les Hommes de Bonne Volonté ของ ซีส์ล โรแม็งส์ และคืออาแมลเองก็ได้กล่าวอธิบายถึงความหมายและขอบเขตของเรื่องไว้อย่างชัดเจน โดยกล่าวไว้ว่า นวนิยายที่เขียนขึ้นมาในระยะนี้ ได้ตั้งใจไว้แล้วว่า จะเขียนเรื่องราวของครอบครัว มิใช่เรื่องอื่นเกี่ยวข้องกับธรรมชาติหรือสังคมถึงเช่น เอมีล โซลา นักเขียนธรรมชาตินิยมผู้ยิ่งใหญ่ที่เคยเสนอผลงานไว้ แต่จะเป็นนวนิยายที่เล่าเรื่องราวของมนุษยชาติเป็นอันสำคัญ อย่างไรก็ตามในบางตอนที่นวนิยายนี้ดำเนินเรื่องในรูปของจดหมายหรือบันทึก ทำให้ผู้อ่านมีโอกาสดูความคิดเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่สนใจแก่ผู้อ่าน โดยเฉพาะเมื่อมีปัญหาสำคัญ เช่นความสัมพันธ์ระหว่างวิทยาการสมัยใหม่และมนุษยชาติ ซึ่งเป็นหัวข้อใหญ่ในนวนิยายเรื่องนี้ และก็เป็นปัญหาสำคัญของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ด้วย

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่านวนิยายสายธารเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของความพยายามของผู้ประพันธ์ที่จะบรรยายให้เห็นการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มหนึ่ง โดยเฉพาะโรลองด์ ตัวเอกซึ่งพยายามที่จะทำงานของตนให้ไปถึงอุดมการณ์ ซึ่งอาจทำให้ชีวิตของเขามีความหมายและมีค่า แต่หนทางที่เขาเดินไปนั้นมีเงามืดติดตามไปตลอดทาง แม้เมื่อเขาริลง

สาวผู้ล้มโศกจะได้รักจูงใจรวมทางไปสู่ความสงบ โฉมร้องทุกข์ปฏิเสธหลังจากได้ตั้งใจแล้ว และขอแยกทางมุ่งกลับมาสู่ทางเดินเถาคายความตั้งใจที่จะต่อสู้กับความวุ่นวาย เพื่อสร้างระเบียบและคุณภาพแก่โลก แม้จะเป็นเรื่องยากเย็นและดูประหนึ่งไม่มีทางสำเร็จสักเพียงใด

แนวความคิดเช่นนี้จะเป็นที่ยึดถือในบรรดานักเขียนรุ่นต่อมา แม้จะเป็นเรื่องที่ไม่น่าจะเป็นไปได้ แต่เบื้องหลังความรู้สึกเช่นนี้ มีความยึดมั่นทางศาสนาคริสต์ยืนที่จะช่วยสร้างความรู้สึกอันมั่นคงให้ต่อสู้ต่อไปจนถึงจุดหมายปลายทางอันเป็นชัยชนะ ไม่ว่าจะตกอยู่ในสภาพมเหศวรมากน้อยเพียงใดก็ตาม แต่ตาประกอยด้วยความตั้งใจอันบริสุทธิ์ และความกล้าหาญเด็ดเดี่ยว ก็จะช่วยให้งานได้สำเร็จ หรืออาจช่วยปกป้องวัฒนธรรมให้รอดพ้นจากอันตรายหรือความเสียหาย แม้ความพยายามอันสูงสุดนั้นยังไม่อาจส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จทันตาเห็นในช่วงระยะเวลาสั้น ทั้งนี้ก็ด้วยความรักที่มีต่อมนุษยชาตินั่นเอง

บทที่ 5

ซีลส์ โรแม็งส์ (1885-)

ในบรรดานักเขียนนวนิยายสายธารด้วยกัน ซีลส์ โรแม็งส์นับเป็นผู้ที่มีผลงานหลายประเภทเพียงคนเดียว ฉะนั้นจึงไม่น่าสงสัยเลยว่าเหตุใดชื่อของโรแม็งส์จึงเป็นที่รู้จักอยู่นานและทนทานกว่าอีกสามท่านที่โคกกลามาแล้วแต่ชางคน

ซีลส์ โรแม็งส์ และลัทธิ Unanimisme

ซีลส์ โรแม็งส์เป็นนามปากกาของ หลุยส์ ฟารีกูล (Louis Farigoule) เป็นชื่อที่ได้รับการยกย่องและรู้จักจนคนทั่วไปเกือบจะลืมชื่อจริง นักเขียนผู้นี้ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาที่เด่นที่สุดของฝรั่งเศส คือโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง (L'Ecole normale supérieure) เมื่อ ค.ศ. 1905 จบการศึกษาระดับสูงสุดคือ Agrégé ทางวิชาปรัชญาเมื่อ ค.ศ. 1909 ได้ยึดอาชีพครูอยู่ถึง 10 ปี ระหว่างนั้นได้เริ่มทำความรู้จักกับลัทธิ Unanimisme ตั้งแต่ ค.ศ. 1903 ซึ่งทำให้เขาสนใจในความคิดของลัทธินี้จนเป็นพลังชักจูงใจลงมือเขียนหนังสือตั้งแต่อายุน้อย ต่อมาก็ได้เขาสมาคมกับกลุ่มนักเขียนสำนัก L'Abbaye de Créteil โคกกลายเป็นกวีอย่างแท้จริง และลงมือประพันธ์เรื่องแรกคือ La Vie unanime เมื่อ ค.ศ. 1908 ต่อไปที่ประพันธ์ Chants de dix années (1928) และ L'Homme blanc (1937) ในขณะเดียวกันก็เขียนนวนิยาย บทละครและบทความสลัดกันตลอดมา เช่นนวนิยายเรื่อง Le Bourg régénéré (1906) Les Copains (1913) และ Psyché ชุด 3 เล่ม (1922-1930) ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นการเตรียมตัว หรือขมิลังการเขียนนวนิยายเรื่องยาวและเรื่องเอกในปี ค.ศ. 1932 ส่วนละครซึ่งโรแม็งส์ลงมือเขียนหลังจากกลับจากสงครามโลกครั้งที่หนึ่งจนเป็นที่รู้จักและนิยมทั่วไปได้แก่ Knock (1924) ละครตลกซึ่งมีเนื้อเรื่องและแนวเดียวกับละครของโมลิแยร์ในเรื่อง Le Malade imaginaire และ Le Médecin volant ซึ่งเป็นเรื่องล้อเลียนหมอกบไซและวิทยาการสมัยใหม่ อย่างไรก็ตามการเขียนบทประพันธ์ประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ก็ยังคงอยู่ในหลักของ Unanimisme ซึ่งมุ่งเรื่องของกลุ่มชนแต่ก็อาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะตามแบบแผนพร้อมทั้งแทรกควยคติสมัยใหม่ในเวลาเดียวกัน

นวนิยายสายธาร Les Hommes de Bonne Volonte'

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ผู้คนส่วนมากมีความรู้สึกคล้ายคลึงกัน คือนึกถึงชีวิตมนุษย์ ความโศกเศร้าทารุณของสงคราม ความทุกข์ทรมาน ซึ่งเมื่อรวมกันแล้วอาจทำให้มนุษย์บังเกิดกิเลสประการต่าง ๆ เพื่อความอยู่รอดของตนเอง อย่างไรก็ตาม มนุษยชาติยังมีหลักมันประจำใจอยู่ ยังคงมีกำลังใจที่จะพยุงเสถียรภาพของโลกให้มันคงอยู่ต่อไปได้ โดยพยายามหาทางสร้างสันติสุข เสรีภาพ รักษาวัฒนธรรมและระเบียบแบบแผนให้ดำรงอยู่ควบคู่กันไป

คังนี่ซัส โรแม็งส์ จึงลงมือเขียนนวนิยายเรื่องสำคัญของเขานี้ขึ้น คือ Les Hommes de Bonne Volonte' ซึ่งมีการพิมพ์ทั้งสิ้น 27 เล่ม (1932-1946) นับว่าเป็นนวนิยายสายธารที่ยาวที่สุด ตีพิมพ์ครั้งแรกเผยแพร่เมื่อ ค.ศ. 1932 อีกสิบสี่เล่มเขียนต่อกันมาประเดี่สองเล่มจนถึงปี ค.ศ. 1940 อีกหกเล่มพิมพ์เผยแพร่ที่นครนิวยอร์ก ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง เนื่องจากโรแม็งส์อพยพไปอยู่สหรัฐอเมริกาและเม็กซิโกในเวลาต่อมา เพราะไม่อาจยอมรับความพ่ายแพ้สงครามของประเทศฝรั่งเศสได้ จึงไกลออกจากประเทศไป พร้อมควยความเชื่อว่าสถานการณ์ภายในประเทศจะคงกลับคืนสู่สภาวะเดิม ส่วนอีกสี่เล่มสุดท้ายออกเผยแพร่ใน ค.ศ. 1945 และ 1946 เมื่อเขากลับมาประเทศฝรั่งเศส และในปี ค.ศ. 1946 ก็ได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกของบัณฑิตสถานฝรั่งเศส (L'Académie française) ซึ่งเป็นเกียรติสูงสุดของชาติที่ให้แกบรรดานักปราชญ์ทุกแขนงวิชา

วัตถุประสงค์และถือปการเขียน

ความประสงค์ของโรแม็งส์ที่จะผลิตนวนิยายสายธารเรื่องนี้คือความต้องการอย่างแรงกล้าที่จะเขียนงานร้อยแก้วเรื่องใหญ่ เพื่อบรรยายสภาพและเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นโดยปกติและที่ไถ่กันฉวนไปในโลก ทั้งรายละเอียดและการเปลี่ยนแปลง ความปรารถนานี้เห็นเดียวกับเมื่อบัลซัคเขียน La Comédie humaine หรือเมื่อโธดาเขียน Les Rougon Macquart ที่กล่าวถึงไว้แล้วหลายครั้งในที่นี้ แต่โรแม็งส์ใช้วิธีการหรือเทคนิคแตกต่างกับนักประพันธ์ทั้งสอง และได้อธิบายไว้ในคำนำของนวนิยายสายธารเรื่องนี้ เพื่อชี้แจงความแตกต่างดังนี้

วิธีการหรือขบวนการของบัลซัค หรือโซลา นั้นใช้ คือวิธีเขียนนวนิยายเป็นเรื่องๆ โดยคัดเลือกหัวเรื่องและตัวละครที่เหมาะสม แต่เมื่อนำมาพิจารณาภายหลังก็จะได้ภาพซึ่งให้ความคิดหรือความหมายเท่าเทียมกัน หรือเป็นภาพรวมๆกันไปของเหตุการณ์ หรือสังคมที่ของการบรรยาย

วิธีการของโรแม็งส์ รอดลองด์ เจ้าของความคึกคักนวนิยายสายธาร ซึ่งคริสโตฟ หรือแมแตของมารเซด ปรูซต์ เจ้าของนวนิยายสำคัญว่าควยกาลเวลาเรื่องการค้นหาเวลาที่สูญหายไป (A la Recherche du Temps perdu) และย้อนหลังขึ้นไปของวิคตอร์ ยูโก เจ้าของเรื่อง Les Misérables นั้น แทนที่จะสร้างเรื่องย่อยๆ ออกไป กลับใช้วิธีสร้างเรื่องเดี่ยวซึ่งประกอบด้วยหลายเล่มหรือหลายตอน แต่มีตัวละครเอกตัวเดียวกันเป็นศูนย์กลางในเล่มแล้วตอนเล่า โดยวิธีการเช่นนี้จึงเป็นการบรรยายเรื่องราวหรือระเบียบประเพณีอย่างมีแบบมีแผนโดยมีตัวเอกเป็นหลักหรือแกนกลาง ซึ่งในที่สุดอาจกลายเป็นตัวประกอบไป เพราะมีเหตุการณ์และตัวละครอื่นอีกมากมาย ซึ่งมีความสำคัญต่อของเรื่องมากเช่นเดียวกัน

ส่วนซัลส์ โรแม็งส์นั้น เสนอวิธีการโดยตั้งหัวข้อเรื่องกว้างครอบคลุมชุมชนและสังคมต่างๆ ประกอบด้วยบุคคลจำนวนมากชายทั้งประเภทเอกัตบุคคล ประเภทครอบครัว และคณะ บุคคลเหล่านี้จะมาปรากฏตัวในท้องเรื่องแล้วก็ผ่านไปทีละคนเหมือนการแสดงละครเพลง หรือแสดงเพลงประสานเสียง ซึ่งแต่ละคนมีส่วนแสดงเป็นตอนๆ ตัวละครเหล่านี้ต่างดำเนินชีวิตของตนไปตามเพลง ส่วนใหญ่ไม่มีการเกี่ยวของกันประการใด ในขณะที่เกี่ยวกันก็เป็นการแสดงเรื่องของสังคมส่วนรวมในสมัยนั้น สังคมกลุ่มต่างๆที่ปรากฏในนวนิยายสายธารเรื่องนี้ประกอบด้วยสังคมทั้งนักวิชาการ นักการทหาร นักการเมือง นักการคลัง พระสงฆ์ องคเจ้า กรรมกร และชนชั้นกลางโดยทั่วไปซึ่งมีสภาพความเป็นอยู่แทรกซ้อนกัน เป็นตัวละครของแต่ละภาคแต่ละตอน

ทั้งที่กล่าวไว้แล้วว่าซัลส์ โรแม็งส์ เขียนนวนิยายสายธารเรื่อง Les Hommes de Bonne Volonté นี้ เพื่อบรรยายเหตุการณ์ของบ้านเมืองซึ่งมีลักษณะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ แม้จะมีไคตั้งเจตนาไว้อย่างจริงจัง ช่วงระยะเวลาของเหตุการณ์ยาวทั้งสิ้นถึง 25 ปี นับตั้งแต่ ค.ศ. 1706 ถึง ค.ศ. 1733 ซึ่งเป็นเรื่องราวในระยะเวลา-

ใกล้เคียงกับนวนิยายสายธารของยอร์จส์ คือ อาแมล แต่เนื้อเรื่องมีขอบเขตกว้างขวางกว่ามาก จะเห็นได้ว่านอกจากจะเป็นนวนิยายที่มีความยาวทั้งสิ้นถึงแปดหรือเก้าพันหน้าแล้ว ในแง่เนื้อหานี้ว่าเป็นประวัติศาสตร์ของสังคมฝรั่งเศส นับตั้งแต่วันที่ก่อนสงครามระหว่างสงครามและหลังสงครามโลกครั้งที่หนึ่งอย่างสมบูรณ์ ผู้เขียนได้ถ้อยบรรยายกลุ่มสังคมต่าง ๆ ที่ใกล้กับเขาและรวบรวมไว้แล้วเป็นเวลานาน จึงสามารถบรรยายได้อย่างละเอียดและถูกต้องแม่นยำ วิถีชีวิตของรัฐบาล การคัดเลือกบุคคลทางวิชาการ - การแต่งตั้งรัฐมนตรี และแม้แต่ระบบการปกครองแบบสังคมนิยมในรัฐเซีย สังคมในโรงงาน การศึกษา และการเลือกตัวแทนของกลุ่มสังคมต่างๆเหล่านั้น อย่างไรก็ตามการจับล้ากับเรื่องราวพร้อมทั้งเสนอตัวละครเข้ามาแต่ละตอน สามารถทำให้เรื่องราวชัดเจนเป็นที่เข้าใจแก่ผู้อ่านอย่างถี่ถ้วนว่าจะเป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ หรือเหตุการณ์ที่สร้างขึ้นมา

ตัวละครของนวนิยายสายธารเรื่องนี้ก็เช่นเดียวกับเนื้อเรื่อง มีทั้งตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นเอง และในขณะที่เขียนก็มีบุคคลในประวัติศาสตร์หรือเสียง เขามีส่วนเกี่ยวข้องในเหตุการณ์ บางท่านก็เป็นบุคคลที่สำคัญของบ้านเมือง เช่นจอมพลเปแต็ง¹ บริอังก์² จอมพลจoffre³ ผู้เป็นจอมทัพที่โคชวยรักษามานเมืองให้รอดพ้นอันตราย และ

1 จอมพลเปแต็ง - Pétain (1856-1952) ผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพฝรั่งเศสทางภาคเหนือและกัวโนอกเฉียงเหนือของฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ. 1917 และนำชัยชนะให้แก่ประเทศฝรั่งเศสในสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง ทอมาโคเป็นหัวหน้ารัฐบาลฝรั่งเศสภายใต้การยึดครองของเยอรมัน (1940-1944) ระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง ถูกตัดสินประหารชีวิตเมื่อ 15 สิงหาคม 1945 แต่ได้รับลดหย่อนโทษเป็นจอร์จจำตลอดชีวิต เจ้าของคำพูด "เมื่อสงครามโลกครั้งที่หนึ่งข้าพเจ้าโคชละชีวิตแก่ประเทศชาติ แต่ในสงครามโลกครั้งที่สอง ข้าพเจ้าต้องสละเกียรติของข้าพเจ้าเอง"

2 บริอังก์ - Briand (1862-1932) นักการเมืองฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียง โคค่างตำแหน่งนายกรัฐมนตรีหลายสมัย

3 จอมพลจoffre - Joffre (1852-1931) ผู้นำทัพฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ. 1914-1916 ผู้นำชัยชนะในการรบที่แม่น้ำมารนเป็นคนแรก (กันยายน 1914)

เคลม็งโซ¹ โจเรต² เป็นต้น ซึ่งกลายเป็นตัวละครในนวนิยายของโรแม็งส์ อย่างไรก็ตาม การนำบุคคลจริงและเหตุการณ์จริงมาประกอบในเรื่องของนวนิยายครั้งนี้ นับว่าทำให้เกิดความรู้สึกตะขิดตะขวงใจสำหรับบ้านเมืองและคนเหล่านั้นอยู่บ้าง แต่โรแม็งส์ก็สามารถที่จะบรรยายได้อย่างถูกต้องเป็นที่ยอมรับของบุคคลจริงที่เกี่ยวข้อง

จอมพลเปแต็งมีจดหมายมาถึงโรแม็งส์ เพื่อตอบอนุญาตคำขอที่จะนำชื่อของท่านมาอยู่ในเรื่อง บรรณานายกทหารที่ได้อ่านนวนิยายสายธารเรื่องนิตางยอมรับว่าการบรรยายในตอน Verdun ถูกมองที่สุด นายพลบางท่านกล่าววาทาทางราชการจะส่งนายทหารใหม่ใหม่มาอยู่ในบังคับบัญชา สิ่งแรกที่จะทำก็คือส่งให้อ่านเรื่อง Verdun ของโรแม็งส์เสียก่อน³ เพราะเป็นตอนที่ที่สุดของหนังสือคุณ โดยเฉพาะการบรรยายเรื่องราวของทหารปฏิบัติหน้าที่อย่างกล้าหาญชาญชัยในสนามรบเมื่อสงคราม 1914-1918

ผู้จัดการบริษัทชอขายที่ดินแห่งหนึ่งในกรุงปารีสกล่าวกับโรแม็งส์ว่า "ถ้าข้าพเจ้าจะวางงานใหม่สักคน ก็จะมีชัยให้เขาอ่าน Les Hommes de Bonne Volonté โดยเฉพาะเรื่องของ Haverkamp ตัวละครที่มีอาชีพในบริษัทชอขายที่ดิน ข้าพเจ้าเชื่อว่า เป็นวิธีฝึกหัดงานที่ดีที่สุดที่ข้าพเจ้าอาจแนะนำให้เขาได้"⁴

หนุ่มผู้คนหนึ่งบอกกับโรแม็งส์ว่า "ที่คนบางคนตำหนิว่าท่านเขียนเรื่องชนชั้นผู้ดีไม่ถูกต้องนั้น อย่าได้สนใจถึง คนพวกนี้ไม่รู้เรื่องอะไรหรอก ข้าพเจ้าขอยืนยันว่าท่านได้บรรยายลักษณะของคนพวกนี้ไว้ถูกต้องที่สุดเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะพวกที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจและการเมือง" ชายหนุ่มนี้เป็นบุคคลที่กว้างขวางในบรรดาคณะสมัครวิญญู และ

¹ เคลม็งโซ Clémenceau (1841-1929) รัฐมนตรีกลาโหมและนายกรัฐมนตรีเมื่อ ค.ศ. 1917 เป็นผู้นำชัยชนะให้แก่อสัมพันธมิตรและดำเนินการลงนามในสัญญาแวร์ซายในปี 1919

² โจเรต Jaurès (1859-1914) นักการเมืองและหัวหน้าพรรคสังคมนิยม ถูกฆาตกรรมที่นครปารีส

³ Jules Romains, *Ai-je fait quelque chose d'important?* Ed. Grasset, 1967, p.544

⁴ *ibid* p.543

รูเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นผู้ดี และวงการค่าเป็นอย่างไร ไม่มีใครกล้าค้านได้¹

โรแม็งส์มักบรรยายเรื่องที่เขาประทับใจอย่างละเอียด เช่นบรรยายถึงนักเรียนในโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูง เพราะตนเองเคยอยู่ในสถานศึกษานั้น บรรยายถึงครูบาอาจารย์ นักเขียน และศิลปิน ดังนี้ Jallez และ Jerphanion จึงเป็นนักเรียนฝึกหัดครูที่โรแม็งส์สร้างขึ้นมาอย่างมีชีวิตชีวาที่สุด เป็นตัวละครที่ถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดต่างๆ รวมทั้งความรู้สึกอันเป็นความตั้งใจของบุคคลซึ่งกลายเป็นความหมายสำคัญของการบรรยายเรื่อง กล่าวคือเรื่องของโลกซึ่งคงเปลี่ยนแปลงและเจริญรุ่งเรือง มนุษย์แต่ละคนก็มีหน้าที่ที่จะต้องทำเพื่ออนาคตอันดียิ่งขึ้นต่อไป

ขอบทประจบขอเกี่ยวที่ก่นตำหนิโรแม็งส์ คือการนำเรื่องนวนิยายมาปะปนกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โดยมิได้เลือกเฟ้นให้ถูกต้องอย่างแท้จริง และนำเอาบุคคลจริงทางประวัติศาสตร์และบุคคลที่สร้างขึ้นมาปะปนในเหตุการณ์เดียวกัน เช่น วิกฤตการณ์ที่ Agadir² หรือการสู้รบที่ Verdun ทำให้เนื้อเรื่องที่ควรจะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์กลายเป็นความเชมชนลงไป เพราะผู้อ่านอาจจะเกิดความสงสัยว่าเรื่องที่เล่านี้เป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์หรือเรื่องนวนิยายกันแน่ อย่างไรก็ตามแม้จะใคร่เสนอบุคคลอาชีพและชั้นต่างๆ มากมายเพียงไร บุคคลที่โรแม็งส์ถือว่าเป็นบุคคลสำคัญหรือบุคคลในอุดมคติมักเป็นบุคคลสามัญเป็นชาวบ้านธรรมดาเท่านั้น ซึ่งยังมีเจตนาตีคอมมนุษย์ชาติ ทำให้โลกยังพอเป็นโลกที่น่ามีชีวิตอยู่ ทั้ง ๆ ที่สิ่งแวดล้อมรอบตัวมีแต่ความเลวร้าย ต้องเจ็บปวดครวครวควยประการหนึ่งปวง

27 ตอนของนวนิยายสายธาร

นวนิยายสายธาร 27 ตอนของ ซิลส์ โรแม็งส์นี้ ผู้ประพันธ์มิได้ตั้งใจเขียนให้เป็นเรื่องที่น่าเชื่อถือเป็นประวัติศาสตร์ เพียงแต่ต้องการบรรยายภาพหนึ่งของชีวิตกลุ่มชนอย่างกว้างขวางและถูกต้อง พร้อมกับบรรยายเรื่องของจิตใจหรือความรู้สึกมากกว่าเรื่อง

1 Jules Romains *Ai-je fait ce que j'ai voulu?* Ed. j'ai lu, 1967 p.543

2 วิกฤตการณ์ที่ Agadir เมืองท่าของประเทศมอริสโก เมื่อ ค.ศ.1911 เรือพิฆาตเยอรมันแล่นเข้าสู่อ่าวนี้ ทำให้เป็นจุดเริ่มต่นข้อพิพาทฝรั่งเศส-เยอรมัน

ทางวัตถุ และเลือกบรรยายบุคคลประเภทต่างๆ แต่ละบุคคลหนึ่งบุคคลใด หรือกลุ่มชนหลายอาชีพ ทำให้ได้ทราบถึงความเป็นไปในสังคมเป็นส่วนรวม และแบ่งเรื่องออกดังนี้

ค.ศ. 1929-1932 เขียนเล่ม 1-4 ที่ฝรั่งเศสและพิมพ์ที่ปารีสเมื่อ ค.ศ. 1932

1. Le 6 octobre เหตุการณ์เมื่อ 6 ตุลาคม 1908
  2. Crime de Quinette เหตุการณ์เมื่อ 12 ตุลาคม 1908
  3. Les Amours enfantines เหตุการณ์เมื่อปลายตุลาคม-ปลายพฤศจิกายน 1908
  4. Eros de Paris เหตุการณ์เมื่อปลายพฤศจิกายน - 26 ธันวาคม 1908
- ค.ศ. 1932-1933 เขียนเล่ม 5-6 ที่ฝรั่งเศสและพิมพ์ที่ปารีสเมื่อฤดูใบไม้ร่วง 1933
5. Les Superbes เหตุการณ์เมื่อปลายธันวาคม 1908-1 พฤษภาคม 1909
  6. Les Humbles เหตุการณ์เมื่อปลายมิถุนายน 1909-10 มกราคม 1910
- ค.ศ. 1933-1934 เขียนเล่ม 7-8 ที่ฝรั่งเศสและพิมพ์ที่ปารีสเมื่อฤดูใบไม้ร่วง 1934
7. Recherche d'une Eglise เหตุการณ์เมื่อ 12 มกราคม-15 เมษายน 1910
  8. Province เหตุการณ์เมื่อ 24 เมษายน-ตุลาคม 1910
- ค.ศ. 1934-1935 เขียนเล่มที่ 9-10 ที่ฝรั่งเศส พิมพ์ที่ปารีสเมื่อฤดูใบไม้ร่วง 1935
9. Montée des périls เหตุการณ์เมื่อ 31 ตุลาคม 1910-กุมภาพันธ์ 1911
  10. Les Pouvoirs เหตุการณ์เมื่อกุมภาพันธ์-พฤศจิกายน 1911
- ค.ศ. 1935-1936 เขียนเล่ม 11-12 ที่ฝรั่งเศส พิมพ์ที่ปารีสเมื่อฤดูใบไม้ร่วง 1936
11. Recours à l'abîme เหตุการณ์เมื่อพฤศจิกายน 1911-ฤดูใบไม้ผลิ 1912
  12. Les créateurs เหตุการณ์เมื่อฤดูร้อน-20 ธันวาคม 1912
- ค.ศ. 1936-1937 เขียนเล่ม 13 และ 14 ที่ฝรั่งเศส พิมพ์ที่ปารีสฤดูใบไม้ร่วง 1937
13. Mission à Rome เหตุการณ์เมื่อมกราคม 1913-กันยายน 1913
  14. Le drapeau noir ค.ศ. 1937-1938
- ค.ศ. 1937-1938 เขียนเล่ม 15-16 ที่ฝรั่งเศส พิมพ์ที่ปารีสฤดูใบไม้ร่วง 1938
15. Prelude à Verdun เหตุการณ์เมื่อ 2 สิงหาคม 1914 - 21 กุมภาพันธ์ 1916
  16. Verdun เหตุการณ์เมื่อ 21 กุมภาพันธ์ - 10 เมษายน 1916
- ค.ศ. 1938-1939 เขียนเล่ม 17-18 ที่ฝรั่งเศส พิมพ์ที่ปารีสเมื่อฤดูใบไม้ร่วง 1939
17. Vorge contre Quinette เหตุการณ์เมื่อฤดูใบไม้ผลิ 14 กรกฎาคม 1919

18. La douceur de la vie เหตุการณ์เมื่อฤดูใบไม้ร่วง 1919-ฤดูใบไม้ผลิ 1920
ค.ศ. 1939-1940 เขียนเล่มที่ 19 ที่ฝรั่งเศส จนและพิมพ์ที่นิวยอร์กเมื่อฤดูใบไม้
ผลิ 1941 และที่ปารีสฤดูร้อน 1945
19. Cette grande lueur à l'est เหตุการณ์เมื่อฤดูใบไม้ผลิ 1922
ค.ศ. 1940-1941 เขียนเล่มที่ 20 ที่นิวยอร์ก พิมพ์ที่นิวยอร์กในฤดูใบไม้ผลิ 1941
และที่ปารีสในฤดูร้อน 1945
20. Le monde est ton aventure เหตุการณ์เมื่อฤดูร้อน 1922
ค.ศ. 1941-1942 เขียนเล่มที่ 21 ที่นิวยอร์ก นิวออลีนส์และเม็กซิโก พิมพ์ที่นิวยอร์ก
ในฤดูใบไม้ร่วง 1942 และที่ปารีสในฤดูใบไม้ร่วง 1946
21. Journées dans la montagne เหตุการณ์เมื่อธันวาคม 1923
ค.ศ. 1942 เขียนเล่มที่ 23 ที่เม็กซิโก พิมพ์ที่นิวยอร์กในฤดูใบไม้ร่วง 1943 และ
ที่ปารีสในฤดูใบไม้ร่วง 1946
22. Les travaux et les joies เหตุการณ์เมื่อเดือนธันวาคม 1923-กุมภาพันธ์
1924
ค.ศ. 1942-1943 เขียนเล่มที่ 23-24 ที่เม็กซิโกและพิมพ์ที่นิวยอร์กในฤดูใบไม้ร่วง
1944 และที่ปารีสในฤดูใบไม้ผลิ 1946
23. Naissance de la bande เหตุการณ์เมื่อพฤศจิกายน 1927-มกราคม 1928
24. Comparutions เหตุการณ์เมื่อกุมภาพันธ์-มีนาคม 1928
ค.ศ. 1943-1944 เขียนเล่มที่ 25-26-27 ที่เม็กซิโกและพิมพ์ที่ปารีสในฤดูใบไม้ร่วง
1946
25. Le tapis magique เหตุการณ์เมื่อ 7 เมษายน-ต้นพฤษภาคม 1933
26. Françoise เหตุการณ์เมื่อต้นพฤษภาคม-24 พฤษภาคม 1933
27. Le 7 octobre เหตุการณ์เมื่อ 7 ตุลาคม 1933 และเวลาดากลางคืนวันที่ 7 และ
8 ตุลาคม 1933

การดำเนินเรื่อง

เนื้อควนวนิยายเรื่องนี้มีความยาวเป็นพิเศษ ส่วนใหญ่จึงได้แบ่งออกเป็นตอนๆ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็มักจะมีเรื่องทำนองตรงกันข้าม หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ทำให้สามารถเปรียบเทียบหรือทำให้ความแตกต่างกันได้ ดังเช่นเรื่องในชุดคน ลวนแคมป์ลักษณะเป็นคู่ดั่งที่กล่าวไว้

เนื้อเรื่องเริ่มต้นเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 1908 ผู้แต่งเลือกวันนั้นควยเหตุผลสองสามประการ ประการที่หนึ่งคือการให้เหตุการณ์ในท้องเรื่องมีเวลาทั้งสิ้น 25 ปีพอดี ประการที่สอง ประมาณต้นเดือนตุลาคม 1908 เป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้โรแม็งส์มีความรู้สึกว่าเป็นระยะเวลาที่มีเหตุการณ์เริ่มก่อตัวขึ้นเล็ก ๆ น้อย ๆ ทั้งเรื่องภายในประเทศและเกี่ยวพันไปจนถึงประเทศอื่น ๆ จนถึงขั้นวิกฤตก็คาดคงปรากฏในเรื่องตลอดมา ดังเช่นในตอนที่ 1 โค้บบรรยายถึงภาพกรุงปารีสเมื่อยามเย็น¹ ในตอนที่ 14 บรรยายสภาพของประเทศฝรั่งเศสเมื่อกรกฎาคม 1914² และในตอนที่ 27 คือตอนสุดท้ายบรรยายสภาพของยุโรปเมื่อตุลาคม 1933³ และตอนสุดท้ายนี้โค้บเลือกให้หัวเรื่องว่า "วันที่ 7 ตุลาคม" แทนที่จะเป็นวันอื่น เช่นวันที่ 6 หรือ 5 ตุลาคม เพื่อให้ครบ 25 ปีพอดี เรื่องนี้ผู้แต่งโค้บอธิบายไว้ว่า⁴ คลื่นทางประวัติศาสตร์มีลักษณะต่างกับคลื่นเสียงซึ่งผลัดกันและกันพร้อมทั้งก่อให้เกิดพลังและความกว้างขวางยิ่งขึ้น แต่คลื่นทางประวัติศาสตร์นั้นมีลักษณะเหมือนคลื่นของน้ำทะเลซึ่งวัดขึ้นมายาวฝั่งคลื่นแล้วคลื่นเล่า แต่ละคลื่นจะมีทางเดินของมันเหมือนคลื่นลูกที่นำหน้าๆ จะวัดขึ้นฝั่ง และถอยกลับไปในลักษณะอย่างเดียวกัน เป็นอยู่เช่นนี้จนกระทั่งน้ำจะขึ้นเต็มฝั่ง อุปมาอุปมัยกับกระแสคลื่นทางประวัติศาสตร์ก็ผิดขึ้นลงเช่นเดียวกัน ดังนั้นเมื่อตอนที่ 1 ชื่อเรื่อง Le 6 octobre ซึ่งบรรยายกระแสคลื่นที่มีแต่ความวุ่นวาย เคียดกรอน ความผิดหวัง ความนึกต่าง ๆ ถาหนึ่งสื่อเล่มสุดท้ายชื่อเรื่องเดียวกัน ก็คงจะสร้างความรู้สึกที่ไม่คงงาม สำหรับการเริ่มทศวรรษใหม่จึงอาจจะนำไปสู่ความตกต่ำเช่นเดียวกับเรื่องในตอนหนึ่ง แต่การชื่อวันที่ 7 ตุลาคม อาจนำมาสู่ความถึกในแง่ที่ดี หรืออย่างน้อยก็เป็นความคิดในทางที่ดีพอเหมาะสมกับเหตุการณ์"

¹ Le 6 octobre: Présentation de Paris à cinq heures du soir

²

³ Le Drapeau noir: Présentation de la France en Juillet 1914

⁴

⁴ Le 7 octobre: Présentation de l'Europe en octobre 1933

⁴

Jules Romains, Ai-jé fait ce que j'ai voulu? Ed. j'ai lu 1967

ตัวละครในเรื่องบางคนมีบทบาทตลอดทั้งเรื่อง บางคนก็ปรากฏมาเพียงบางส่วน และโดยเหตุที่มีบุคคลจำนวนมากมาตลอดระยะเวลา 25 ปี จึงจะโคจรมาถึงไว ณ ที่นี้ เฉพาะบุคคลที่สร้างขึ้นและมีบทบาทสำคัญ

ชื่อแซรฟาน็อง (Jean Jerphanion)

นับเป็นบุคคลสำคัญของเรื่องและเป็นตัวละครที่โรแม็งส์บรรยายได้ดีมาก เพราะได้กำหนดให้เป็นนักเรียนของโรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงเช่นเดียวกับผู้แต่ง จึงมีวิถีชีวิตที่เขารูจักดีที่สุด ชื่อปรากฏตัวในเรื่องตั้งแต่ต้น ไคมาเข้าโรงเรียนฝึกหัดครูและศึกษาจนได้ปริญญาเอกวิชาปรัชญา (Agrégation) และไปเป็นครูในโรงเรียนมัธยมที่ La Rochelle และเริ่มมีชีวิตครอบครัว ต่อมาได้ย้ายไปเป็นครูที่เมืองออร์เลอองส์ จึงได้มาหาบ้านอยู่ในกรุงปารีสและเดินทางไปทำงานทุกวัน ระหว่างสงครามซึ่งก็กลับเข้ารับราชการทหาร และออกรบแนวหน้าในกองทัพของนายพลฟอช (Foch) ต่อมาก็ได้ย้ายแนวไปอีกหลายแห่ง ได้รับความลำบากความขมขื่นของการรบตลอดจนถึงสงคราม เมื่อปลดจากกองทัพแล้ว เดิมตั้งใจจะกลับไปเป็นครู แต่มีผู้ชักชวนให้เขาสู่วงการเมืองจนกระทั่งได้ดำรงตำแหน่งรองประธานพรรคในปี ค.ศ. 1924 ได้เป็นปลัดกระทรวงการศิลป์ในรัฐบาลของนายกรัฐมนตรีบริอ็องด์ ในปี ค.ศ. 1926 และได้รับหน้าที่นำคณะทูตสันถวไมตรีของสภาผู้แทนสมัชชา รัฐบาลของประธานาธิบดี ปวงกาเร ¹ ไปเยือนสหรัฐอเมริกา นับจากนั้นฐานะความเป็นอยู่ได้กระเตื้องขึ้น เพราะได้รับผลสำเร็จในชีวิตการทำงาน ในปีสุดท้ายของนวนิยายสายธารนี้ ชื่อแซรฟาน็องได้รับความสำเร็จในชีวิตการงานมากขึ้น จนกระทั่งนายกรัฐมนตรีคาลาดิเยร์ ² แต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศซึ่งว่างลงเพราะรัฐมนตรีคนเดิมคือ Gurau ลาออกไปควยเหตุขัดแย้งกันในเรื่องสัญญาสี่เสา (Pacte à quatre) อยู่ต่อมาชื่อ แซรฟาน็องก็ได้ยื่นใบลาออกต่อคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 1933 การลาออกครั้งนี้ได้รับความกระทบกระเทือนเพราะผลเกิดจากข่าวการฆาตกรรมของฮาเวร์กัมป์ (Haverkamp) นักธุรกิจที่มีชื่อ อย่างไรก็ตามชื่อยังคงดำเนินชีวิตเป็นนักการ

¹ ปวงกาเร - Poincaré (1860-1934) ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีฝรั่งเศสหลายสมัยเมื่อ ค.ศ. 1912 และตั้งแต่ ค.ศ. 1922-1924 และ 1926-1929

² คาลาดิเยร์ Daladier (1884-1970) นายกรัฐมนตรีของฝรั่งเศสหลายสมัยอยู่ใน ค.ศ. 1933, 1934, 1938-1940 โดยคำสั่งของรัฐบาลวิชีถูกจับตัวไปกักขังเมื่อ ค.ศ. 1940 และส่งต่อไปประเทศเยอรมัน ค.ศ. 1943-1945

เมืองต่อไป และเดินทางไปยังกรุงวิซี (Vichy) ซึ่งได้มีการประชุมสภาของคณะพรรค
Radical

ชีวิตของช็อง แรฟาน็อง จึงนับว่าเป็นชีวิตที่ได้รับความสำเร็จอย่างงดงาม

ปิแยร์ ชัลเลอร์ (Pierre Jallez)

ชัลเลอร์เป็นเพื่อนนักเรียนโรงเรียนฝึกหัดครูของแรฟาน็อง และสมัครเข้าอยู่ประจำในโรงเรียนทั้งที่มีบ้านอยู่ในกรุงปารีสและมีฐานะดีพอสมควร ชัลเลอร์เป็นคนมีอารมณ์อ่อนไหว จึงมีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับความรักมากมายตั้งแต่หนุ่ม และเริ่มรักตั้งแต่อายุ 14-15 ปี ชัลเลอร์เรียนจบระดับและวิชาเกี่ยวกับแรฟาน็อง แล้วยกไปเป็นครูเช่นเดียวกัน ต่อมาภายหลังในปี 1911 จึงได้เปลี่ยนอาชีพเป็นนักหนังสือพิมพ์ และมีงานอดิเรกเขียนกาพย์กลอนและบทความ แต่ไม่เคยส่งไปพิมพ์ที่ใดเลยแม้จะมีรายได้เพียงเล็กน้อยก็พอใจ และยังปฏิบัติงานที่บริษัทการพิมพ์ฟิกาโร (Figaro) ซึ่งจะให้รายได้ดีพอสมควร ในระหว่างสงครามชัลเลอร์มิได้มีส่วนในการรบการทหารเลย ครั้นหลังสงครามก็มีโอกาสเดินทางไปประเทศต่างๆ และไปทำงานกับหนังสือพิมพ์อเมริกัน ในปี ค.ศ. 1919 ได้ไปเที่ยวเมืองนี้ เป็นครั้งแรก ต่อมาจึงไปตั้งหลักแหล่งอยู่ที่นั่นและมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น จุก่อนเรื่องความรักยังมีอยู่เสมอ เชนมีสาวรัก ชื่อ Juliette Ezzelin และหญิงชายหนังสือพิมพ์ชื่อ Antonia

ในปี ค.ศ. 1920 ชัลเลอร์ได้รับตำแหน่งในองค์การ S.D.N¹ ใ้ร่วมคณะทูตสันถวไมตรีเดินทางไปสหภาพโซเวียตและอิตาลี ได้เข้าพบมุสโสลินีประมุขผู้มีอำนาจเต็มของอิตาลี ต่อมาเขามีสถานะที่ทางการทูตและได้เขียนบทความเกี่ยวกับสหภาพโซเวียต

¹ S.D.N La Société des Nations สถาบันระหว่างชาติซึ่งนานาชาติได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ ค.ศ. 1919 หลังจากได้มีการเซ็นสัญญา Versailles เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 1919 ด้วยคำแนะนำและส่งเสริมของประธานาธิบดีวิลสันแห่งสหรัฐอเมริกา ด้วยความหวังที่จะสร้างสันติสุขแก่โลกมนุษย์

สถาบันนี้ประสบความสำเร็จหลังจากได้รับประเทศเยอรมันเข้าเป็นสมาชิกเมื่อวันที่ 3 กันยายน 1926 เพราะชาติความร่วมมือระหว่างสมาชิก

ให้แกหนังสือพิมพ์ ฉะนั้นเมื่อเดินทางไปถึงสหภาพโซเวียตจึงถูกทางการรัฐเซียควบคุมตัว
อยู่สามวัน

ในปี 1923 เดินทางกลับไปเยนิวา และได้รับตำแหน่งหัวหน้างานบริษัทที่
S.D.N ขณะเดียวกันก็กลายเป็นนักเขียนที่มีชื่อ

ในปี ค.ศ. 1927 ได้เดินทางไปสหรัฐอเมริกาเป็นครั้งแรก ได้เห็นเมืองใหญ่ๆ
ของโลกแถบนี้ และย้ายกลับมาประเทศฝรั่งเศสในปลายปีนั้น ชัลเลอร์ได้เคยเสนอตัวเข้า
รับตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันความร่วมมือทางวิชาการของ S.D.N แต่ไม่สมปรารถนา
จึงจำเป็นต้องย้ายกลับมาปารีส และจัดหาที่อยู่เป็นการถาวร เป็นระยะเวลาที่ว่างเว้นจาก
ชีวิตรัก แต่ในปีต่อมาที่หันกลับไปหาคนรักคือ Elisabeth Valavert

ในปี ค.ศ. 1933 ชัลเลอร์เดินทางไปยังกรุงเบอร์ลินและเมืองต่างๆ อีกหลายเมือง
โคพบรักทุกแห่งที่ไปจนกระทั่งกลับมาปารีสแล้วจึงแต่งงานนิยายชุด 3 เล่มขึ้นชื่อ L'Avenue
à flanc de colline และกลายเป็นนักประพันธ์ที่มีชื่อเสียงไป

ความคิดทางการเมืองของชัลเลอร์ไม่เหมือนผู้อื่น คือไม่นิยมพรรคใดพรรคหนึ่งเต็มที่
แต่ก็ค่อนข้างเอียงมาทางพรรคฝ่ายซ้าย ชีวิตรักของเขาลงเอยด้วยการหมั้นกับสาวสวย
Françoise Maicul เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม 1933 เวลา 16.00 น. หลังจาก
โคพบและรู้จักกันเพียงไม่กี่วัน ซึ่งทำให้เพื่อนฝูงยินดี เพราะจะได้เรียบร้อยลงไปเสียที

ในตอนอวสานของนวนิยายสายธารเรื่องนี้ ชอง แกรฟานองและปิแยร์ ชัลเลอร์
พร้อมด้วยครอบครัว สาวรัก และเพื่อนอีกสองสามคนโคพบปะและไปเที่ยวด้วยกันตาม -
สถานที่ต่าง ๆ ในกรุงปารีส ในตอนคึกคักได้แวะไปรับประทานอาหารที่ตลาด Les Halles¹
และเมื่อจะใกล้รุ่งไปกองรวมพระอาทิตย์ขึ้นที่เนินมงมาตรบริเวจตุรัส แกรตร (Place
du Tertre) แล้วเดินทางไปสนามบิญูเรต์ เพราะชัลเลอร์จะต้องเดินทางไปประชุม

¹ Les Halles ตลาดใหญ่ที่สุดในใจกลางนครปารีส มีสมญาว่าเป็น "ท้องของกรุง
ปารีส" เป็นแหล่งสินค้าประเภทอาหารทุกชนิด และมีร้านขายอาหารที่มีชื่อเสียงเปิดโค
รุ่ง ปัจจุบันตลาดนี้ถูกยุบและย้ายไปตั้งอยู่นอกเมืองซึ่งมีเนื้อที่กว้างขวางกว่า หลังจาก
ทั้งเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของกรุงปารีสมาเป็นเวลาหลายสิบปี

ที่กรุงวีสี่ ช่วงระยะเวลานั้นเป็นวิธีที่ทุกคนสนุกสนานและมีความสุขมาก ก่อนจากเพื่อน เพื่อไปขึ้นเครื่องบิน ชัดเล่กล่าวรำพึงขึ้นมาลยๆว่า "โลกสมัยเรานี้คงจะดีกว่าที่สนุก ถ้าหาก....."

ไม่มีใครบอกได้ว่าคำ "ถ้าหาก...." นี้ ควรจะมีคำตอบหรือคำอธิบายต่อไป -
อย่างไร

แมกซิม กือโร (Maxime Gurau)

ตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้นส่วนมากเป็นบุคคลสามัญ แต่แมกซิม กือโรนี้เป็นตัวอย่างของตัวละครที่สร้างขึ้นและมีบทบาทสำคัญถึงระดับรัฐมนตรีหลายกระทรวงและหลายสมัย คล้ายกับ ช็อง แชรฟาน็อง

กือโรเป็นผู้แทนราษฎรนิยมซ้าย แต่ไม่เข้าพรรคใดเลยคล้ายชัดเล่ และเป็นกรรมการของคณะกรรมการฝ่ายต่างประเทศ จากแฟ้มประวัติชีวิต ปรากฏว่ากือโรเป็นลูกของเสมียนศาลเมืองเบลฟอร์ตเชื้อสายเยอรมัน เป็นคนโชคดียู่บ้างที่มีผู้รับอุปถัมภ์เสมอ เช่นได้รับการอุปถัมภ์ทางการศึกษา เมื่อสมัครผู้แทนก็มีนักอุตสาหกรรมออกทุนให้ ใ้ไ้ทำการคัดค้านการทหารอย่างอึกทิกกริกโครม อยากรก็ตามกือโรชอบการดำเนินชีวิตอย่างเงี้ยว ๆ และนิยมลัทธิอหิงสา

เมื่อปี ค.ศ. 1919 กือโรมีอายุประมาณ 40 ปี ประกาศตนเป็นทนายความ แต่ก็ไม่เคยว่าความ เป็นเพื่อนกับโจเรส (Jaurès) หัวหน้าพรรคการเมืองสังคมนิยมในปีนั้นเอง ได้เป็นรัฐมนตรีกระทรวงแรงงานในรัฐบาลบริอองด์ แต่ได้ลาออกจากตำแหน่งในปี ค.ศ. 1910 แล้วกลับไปรับตำแหน่งกรรมการคณะกรรมการต่างประเทศ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรองประธานของคณะกรรมการนี้ ได้ทำงานในหน้าที่ด้วยความเข้มแข็ง แสดงความสามารถและสนใจในการต่างประเทศอย่างดี

ในปลายปี ค.ศ. 1910 นายกรัฐมนตรีบริอองด์เสนอตำแหน่งรัฐมนตรีให้อีก กือโรปฏิเสธไม่ยอมรับ กลับมายอมรับตำแหน่งรัฐมนตรีการสาธารณะในรัฐบาลโมนิส (Monis) ในปีต่อมา และได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศในสมัยของกายโยส์ (Caillaux) และรัฐบาลสังคมนิยม สรุปได้ว่าเขาไม่เคยได้รับตำแหน่งที่เหมาะสมกับความสามารถของเขาเลย แต่ก็ได้ทำงานตามอุดมคติเสมอคือนิยมซ้าย โดยมีได้รับ

ความสนับสนุนจากพรรคนี้ ภายหลังได้รับเลือกเป็นรองประธานของสภาสูงควยคะแนน
เสียงข้างมาก

อย่างไรก็ตาม เมื่อถึงปี ค.ศ. 1933 ซึ่งเป็นตอนอวสานของนวนิยายสายธารนี้ก็
ปรากฏว่าก็โรได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศสมัยรัฐบาลคาลาดิ
เยร์อีกครั้งหนึ่ง แต่ได้ขอลาออกจากตำแหน่งเมื่อเดือนเมษายนเพราะเกิดกรณีโครงการ
สัญญาสี่เสา และเริ่มมีสุขภาพไม่สมบูรณ์ แต่ก็ได้มีโอกาสพักผ่อนตามความสะดวกใจ

เฟรเดอริก อาแวร์กัมป์ (Frédéric Haverkamp)

เฟรเดอริก อาแวร์กัมป์เป็นนักธุรกิจการจั๊วชายที่คืนหลังจากโกทคลองค้าขายกิจ
การอื่นมามากมาย กิจการโคเจริยรุ่งเรืองตลอดมาจนถึง ค.ศ. 1914 จึงได้จัดตั้งสมา
คมนักธุรกิจเกี่ยวกับที่ดินซึ่งได้รับทุนสนับสนุนจำนวนมากมาย ในระหว่างสงคราม คำเนิ
นการคาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ และสร้างโรงงานเพื่อผลิตแต่โคลไมคัมคา ต่อมาถูกเกณฑ์เข้า
ประจำการในหน่วยบริการสัมภาระตั้งแต่ปี ค.ศ. 1913 จึงทำให้กิจการค้าส่วนตัวพลอยวุ่น
วาย เพราะได้ขยายงานการกาออกไปใหญ่โต เช่นผลิตรองเท้าแต่ละครั้งจำนวนหมื่นจำ
นวนแสนคู่ แถมควยการกาหนึ่งลงไปจนถึงงานหนึ่งอื่น ๆ เช่นทำเข็มขัด สายคาดกระเป๋
เป็นต้น อย่างไรก็ตามการคาโคเจริยรุ่งเรืองต่อไปจนปรากฏาในปี ค.ศ. 1905 มีกำไร
กวาดลานแฟรงก์ และขยายงานออกไปถึงต่างประเทศ และหันกลับมาสนับสนุนพรรคการ-
เมืองกลุมสังคมนิยมชายจั๊วโดยให้ทุนอุดหนุนมากมาย แม้แต่รัฐบาลก็ยังเป็นลูกหนี้จำนวนถึง
แปดพันลานตั้งแต่ ค.ศ. 1917-1918 และยังไม่สามารถชำระหนี้ได้

เมื่อมั่งมีเงินทองมากแล้ว เฟรเดอริกจึงหันมาจัดการกับตนเอง จัดหาบ้านของที่สม
เกียรติในกรุงปารีส มีภรรยาสองคนนอกเมือง และยังคงดำเนินกิจการจั๊วชายที่คืนต่อไป
ทางคานชีวิตส่วนตัว เฟรเดอริกแต่งงานกับสาวหมายเลขานุการของตนเอง Mme Gen-
ticoeur ผู้ใดช่วยเหลือเขาเมื่อกิจการค้าตกต่ำ แต่ชีวิตแต่งงานของเขาไม่สงบสุข
จึงได้แยกจากกัน และมีข้อตกลงแบ่งทรัพย์สินไว้ก่อนหน้า อย่างไรก็ตามเขาก็ได้ขยายการ
ค้าของเขาต่อไปอีกถึงลอนดอน อิตาลี จนเชื่อใจว่ามีทรัพย์สินมหาศาล และในชีวิตส่วนตัว
ก็มีความสัมพันธ์กับหญิงสาวหลายคน เช่นนางระบำ Katy Mariel และครั้งหนึ่ง เฟร
เดอริกปลอมตัวโดยใช้นาม โอเปตตีท์ (Haupetit) และไปมีความสัมพันธ์กับสาวหม้าย
คนใหม่ จนถึงมีบุตรชายด้วยกัน 1 คน

ในปี ค.ศ. 1933 เฟรเดอริคประสบปัญหาทางการเงินในการค้า บรรดาลูกหนี้ก็มักไม่ยอมจ่ายหนี้ให้ ทางกิจการก็ต้องการเงินหมุนเวียน ฉะนั้นเมื่อต้นเดือนพฤษภาคม 1933 ความเชื่อมั่นว่ากิจการจะต้องประสบหายนะแน่นอน จึงวางแผนการที่จะหลบไปโดยสร้างสถานการณ์ตายระหว่างเดินทางโดยเครื่องบินระหว่างปารีส-ลอนดอน การตายของเฟรเดอริคอาแวรกัมในครั้งนี้ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์จากวงสังคมมาก แต่คณะรัฐบาลก็คัดค้านใจไม่ดำเนินการสอบสวนต่อ เพราะรัฐบาลก็ได้ผลประโยชน์จากการตายครั้งนี้ ในพิธีกรรมของเขา เฟรเดอริคมอบคฤหาสน์ที่โออาพร้อมทั้งภาพเขียนราคาแพงและเงินอีกห้าล้านแฟรงค์ให้แก่รัฐบาล

มีข่าวลือต่อมาว่าเฟรเดอริคหนีไปทางประเทศเบลเยียม แล้วเดินทางไปที่ตั้งหลักแหล่งที่เมือง Dubrovnik ในประเทศยูโกสลาเวียโดยใช้ชื่อ โอเปอิตี มีภรรยาชื่อ-มารเซด เคอนีร์ และลูกชายชื่อเฟลิคซ์ ครอบครัวนี้อ้างตนว่าเป็นคนเชื้อชาติเบลเยียม แต่เคยอยู่ในฝรั่งเศส จึงได้ถือสัญชาติและออกมาจากฝรั่งเศสเพราะมีเรื่องเกี่ยวกับการเสียภาษี ก่อนหน้าที่จะอพยพมาครั้งนี้ ได้โอนเงินก้อนใหญ่มาจากธนาคารที่กรุงเบลเกรดถึงห้าแสนคืนาร์ และในครั้งต่อมาอีก แต่ละครั้งจำนวนมากเช่นเดียวกัน ครอบครัวโอเปอิตีใช้ชีวิตอยู่ ณ เมืองนี้ต่อไปอย่างสงบ มีคฤหาสน์สวยงามและมีรายได้จากการให้เช่าเงินโดยถือหลักประกันจากที่ดินหรืออาคารซึ่งทำรายได้ให้เจ้าของเงินจำนวนมากมาย

โอเปอิตี ยังคงฐานะลาภในการหาเงินไม่ว่าจะไปอยู่ที่ใด นับเป็นตัวอย่างของนักธุรกิจที่สามารถ สิ่งผู้อำนวยความสะดวกและรับรองในความสำเร็จของเขา

เฟร์นันด์ วิตาล (Fernand Vidal)

เฟร์นันด์ วิตาล เป็นชายหนุ่มรูปร่างกำยำ เป็นทหารประจำการระหว่างสงคราม และได้รับเหรียญกล้าหาญ โคเคอวยวีวิตพอด ซาวิเยร์ (Paul Xavier) เพื่อนทหารด้วยกัน ก่อนตาย พอด ซาวิเยร์ได้ฝากฝังธารลัสลูกชายให้เขาช่วยดูแล ดังนั้นเมื่อได้รับการปลดจากกองทหารแล้ว จึงมาประกอบอาชีพเป็นช่างไฟฟ้า โดยซื้อรถยนต์ฟอร์ดเการุ่น 1923 คันหนึ่งซึ่งใช้มาแล้วสี่ปี นำมาปรับปรุงและออกเร่หางานตามบ้านเพื่อรับจ้างซ่อมเครื่องไฟฟ้าต่างๆในอัคราราคาชั่วโมงละ 7 แฟรงค์ ไม่รวมเครื่องอาหฺลยที่อาจต้องใช้

ทั้งนี้ได้นำเด็กน้อยชาร์ลส์ไปควยและฝึกให้เป็นผู้ชาย ติดตามควยสุนัขชื่อวีแวนท์ (Vivette) บริการของวีคาลเป็นที่พอใจแก่คนที่ว่าจ้าง ทำให้วีคาลมีกำลังใจที่จะทำงานต่อไป และมีโครงการที่จะเปิดโรงงานเพื่อขยายงานในห้วงกว้างขึ้น ในระหว่างนั้นได้นำชาร์ลส์ไปฝากไว้ที่โรงเรียนเด็กเป็นการชั่วคราว แต่ต้องไปรับกลับคืนมา วีคาลได้รับมรดกเล็กน้อยจากอิมบาร์ต (Imbart) อดีตนายทหารคนหนึ่งซึ่งมาตัวตายที่ตำบลโลว์กัวด์ และวีคาลได้ไปพบศพ

อย่างไรก็ตาม วีคาลก็ประสบความสำเร็จในงานของตนตามอัธยาศัย และท่องเที่ยวเพื่อรับจ้างทำงานต่อไป

ตัวละครทั้ง 5 นี้เป็นตัวอย่างที่ยกขึ้นมาให้เห็นการบรรยายชีวิตของบุคคลประเภทต่างๆ ในท้องเรื่องซึ่งยังมีอีกมากมาย เมื่อรวมกันเข้าแล้วทำให้เราได้เห็นสภาพของประเทศฝรั่งเศส กรุงปารีส และอื่นๆที่เกี่ยวข้องอย่างชัดเจน

นวนิยายสายธารของซิดส์ โรแม็งส์ โดยคิดลงเช่นนี้ สร้างความหวังให้แก่มนุษยชาติที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไปเพื่อทำคุณประโยชน์ให้แก่โลกเท่าที่จะทำได้ เป็นการช่วยให้เรามองโลกในแง่ที่ดี ใหลกำลังใจแก่มนุษยที่จะสร้างคุณงามความดีโดยมิได้หวังผลตอบแทน เป็นเพียงการทำ ความดีเพราะอยากจะทำเท่านั้น โลกจึงเป็นที่น่าพิศมัยสำหรับมนุษย์ที่จะอยู่ต่อไป แม้จะยังไม่เห็นความหวังหรือผลประโยชน์อย่างเด่นชัด ซึ่งมักเป็นแต่ภาพลวงตาหรือความเพ้อฝัน ขอให้ทำความดีเพื่อความดีเท่านั้นแล้วมนุษย์จะเป็นสุขโดยแท้จริง

*****

บทสรุป

เราได้ศึกษานวนิยายสายธารของนักประพันธ์ฝรั่งเศสที่มีชื่อเสียงเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 รวมทั้ง 4 ท่านด้วยกัน กล่าวคือ โรแม็ง รอล็องต์ โรเซ มาร์แต็ง คือ การ์ด โยรชส์ คือ อานแมล และซิดส์ โรแม็งส์ นับเป็นนวนิยายที่มีลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งในบรรดานวนิยายหรือวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ของฝรั่งเศส ซึ่งมีอยู่มากมายเพราะจะเป็นช่วงเวลาที่มีการวรรณกรรมกำลังมีความรุ่งเรืองตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 มาแล้ว

เมื่อเริ่มต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 สถานการณ์โดยทั่วไปในยุโรปกำลังราบรื่น ประชาชนพลเมืองมีจำนวนเพิ่มขึ้น ฐานะการเงิน การครองชีพ การค้าขายขยายตัวอย่างกว้างขวาง ในขณะที่เดียวกันวิชาการทางวิทยาศาสตร์เริ่มเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว และสามารถผลิตวัตถุใหม่ ๆ ขึ้นเพื่อบำรุงความสุขของมนุษย์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น มีการสร้างจักรยาน รถยนต์ บันลูน เครื่องบิน ภาพยนตร์ รวมทั้งสถาบันการเมือง การปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งส่งเสริมสันติภาพ เสรีภาพและความยุติธรรม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศก็กลายเป็นไปด้วยความเป็นมิตร มีการติดต่อกันอย่างใกล้ชิดทั้งทางด้านการงาน การเมือง การทหารและวัฒนธรรม

ในระหว่างนั้น ความเฟื่องฟูต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว อาจเป็นเหตุให้เกิดผลในทางตรงกันข้ามได้ ความทุกข์ยากในหมู่พลเมืองที่ยากจนกลับกลายเป็นเรื่องที่น่าวิตกมากขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับความเจริญทางวัตถุดังกล่าว ลัทธิสังคมนิยมแนวมาร์กซิสต์เริ่มก่อตัวด้วยความรุนแรงพร้อมๆ กันไปกับลัทธิมนุษยนิยม หรือลัทธินิยมการต่อต้านระบบต่างๆ ความเคลื่อนไหวในเชิงนี้ได้ขยายตัวไปในหมูชนชั้นปัญญาชน รวมทั้งชาวคริสเตียนในวงยังค่อนข้างจำกัด แต่ก็สามารถเผยแพร่ความคิดไปไกลกว้างพอสมควร นับเป็นลางบอกเหตุอย่างหนึ่ง เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของความยุ่งยาก ซึ่งจะเกิดแก่ประชาชน โดยเฉพาะชนชั้นกลางซึ่งกำลังมีความเป็นอยู่อันรุ่งโรจน์

นักเขียนนวนิยายโดยทั่วไปในสมัยนั้นมักนิยมบรรยายสภาพของสังคมอยู่แล้ว ฉะนั้นเมื่อโรแม็ง รอล็องต์ เริ่มเขียนนวนิยายเรื่องสำคัญคือชื่อคริสโตฟ จึงได้ตั้งจุดประสงค์ไว้ว่าจะบรรยายเรื่องของคุณบุคคล และเหตุการณ์ของบ้านเมืองพร้อมกันไป แต่บุคคลของ

รอล็องด์เป็นผู้มีบุคลิกภาพพิเศษ และโคคำเน็นชีวิตสมเป็นวีระบุรุษ นักเขียนรุ่นต่อมา ก็เขียนไปในทำนองเดียวกัน แตกต่างเพียงเป็นการบรรยายชีวิตของคน ๆ เดียว หรือ ของตระกูลหรือของกลุ่มชนหลาย ๆ อาชีพ แต่ทุกคนอยู่ในเหตุการณ์ของสังคมทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ตามความประสงค์และการเลือกเฟ้นของนักประพันธ์แต่ละคนที่ตั้งใจว่าจะวาดให้กว้างขวางเพียงใด ตัวละครทุกคนดำเนินชีวิตของตนตามวิถีทางและโชคชะตาซึ่งอาจเปรียบได้กับสายน้ำในแม่น้ำที่ไหลเรื่อยไปผ่านโขดหิน แก่งผา บ้านเมือง ตามกำลังแรงของกระแสน้ำ และไหลลงสู่ทะเลหรือมหาสมุทรเป็นที่สุด ฉะนั้นชีวิตมนุษย์ก็ดำเนินไปตามทางจนถึงอวสานของแต่ละคน

อย่างไรก็ตาม นอกเหนือไปจากองค์ประกอบสำคัญของเรื่องเช่น เหตุการณ์ของสังคม การเมือง กิจธรรมหรือการศาสนาแล้ว จะเห็นได้ว่าสิ่งที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดก็คือการกระทำและเจตนาของมนุษย์ซึ่งผู้เขียนทุกท่านได้แทรกไว้ในเหตุการณ์ต่าง ๆ ของตัวละครทุกคน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งมีชีวิตของรอล็องด์ ครอบครัวตีโบลท์ของโรเซ มาร์แต็ง คือ การคด ครอบครัวป่าสกีเยร์ของ คือ อาแมด หรือตัวละครจำนวนมากมายของซีดส์ โรแม็งส์ ตัวละครเหล่านี้แม้จะได้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ นา ๆ แต่แต่มีอยู่สิ่งหนึ่งในจิตใจ คือมีความรักในเพื่อนมนุษย์ และต้องการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้แก่มนุษยชาติ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม และบางครั้งก็ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องของพระเจ้าหรือศาสนาได้เลย ทุกคนจะมีความรู้สึกวิถกในสภาพของชีวิตมนุษย์ในอนาคตอันไกล เพราะตาก็รู้สึกมีดวงสังหรณ์ว่าจะมีเหตุร้ายเกิดแก่มนุษยชาติ สิ่งที่มีความจริงยืนยันความรู้สึกนี้ เมื่อเกิดมีสงครามโลกถึงสองครั้งในระยะเวลาครั้งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 20

นวนิยายสายธารทำนองเดียวกัน ทั้งประเภท roman-fleuve และ roman cycle ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกันนี้ โคมีผู้นิยมเขียนตามแบบผู้ริเริ่มทั้ง 4 มีรายละเอียดต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมขึ้นอีกเล็กน้อย แต่ความยาวส่วนมากจะมีเพียง 4-5 เล่ม เช่นเรื่อง Les Hauts-Ponts (1932) ชุด 4 เล่มของ ฌักส์ เคอลาเครอเตลด์

(Jacques de Lacretelle-1388) ซึ่งเล่าเรื่องของตระกูลหนึ่งถึงสามชั่วคน เรื่อง Les Loups¹ (1932) ของกียู มาเซอลิน (Guy Mazeline 1901) เป็นเรื่องราวของตระกูล Jobourg สามชั่วคนเช่นกัน เรื่อง Histoire d'une famille sous la Troisième République² ของโรแบร์ ฟรังซิส (Robert Francis 1909) เรื่อง Les Semailles et les Moissons ชุด 5 เล่ม La lumière des justes ชุด 5 เล่ม และ Tant que la terre durera ชุด 3 เล่ม ของอองรี ทร็วยาท (Henri Troyat 1911-) ซึ่งเล่าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในประเทศรัสเซีย จากนั้นนักเขียนอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากได้ออกแบบอย่างนวนิยายสายธาร และผลิตผลงานที่ได้รับความนิยมจากนักอ่านต่อไปจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นระยะเวลาที่จำนวนนักประพันธ์ได้เพิ่มขึ้นอีกมากมาย และได้มีการผลิตนวนิยายแบบใหม่ๆ ครอบคลุมการศึกษาต่อไป

แม้สถานการณ์ในโลกมนุษย์จะเลวร้ายเพียงใด ยังมีบุคคลอีกจำนวนไม่น้อยที่ยังมีเจตนาคือทอมนุษยชาติ และมีกำลังใจอันเข้มแข็งที่จะช่วยปลดปล่อยทุกข์ภัยให้กลับกลายเป็นดี หรือให้มันเหือดความรุนแรงตามกำลังความสามารถ และตามฐานะของตน

โลกมนุษย์คงจะยังไม่สิ้นหวังเสียทีเดียว

*****

BIBLIOGRAPHIE

1. Jacques BERSANI et Collaborateurs La Littérature en France .
depuis 1945 Ed.Bordas, 1970
2. C.BORGAL-Roger Martin du Gard Ed. Universitaire, 1958
3. Pierre de BOISDEFRE-Les écrivains française d'aujourd'hui
Que sais-je-Presses Universitaires de France 1969
4. P.G.CASTEX-Manuel des études littéraires française Moyen Age,
XVI,XX siècles,Hachette 1967
5. A.CUISENIER-Jules Romains et l'Unanimisme-Flammarion, 1949
6. Georges DUHAMEL-La Chronique des Pasquier Mercure
7. P.GINESTIER, A.Maillet, A. Alvernhe-Culture et Civilisation
française Ed.Didier, 1965
8. André LAGARDE-Moyen Age Ed.Bordas, 1970
9. André LAGARDE- Laurent MICHARD et Collaborateurs,
XXe siècle Bordas,1965
10. Jean MALIGNAN-Dictionnaire des écrivains française Ed.Seuil,
1971
11. Roger MARTIN du GARD-Les Thibault, 10 vol.Gaillimard-1970
12. Jules ROMAINS-Les Hommes de Bonne Volonté Ed.j'ai lu 1963
13. Jules ROMAINS-Ai-je fait ce que j'ai voulu? Ed.j'ai lu, 1967
14. Jacques ROGER et Collaborateurs-Histoire de la littérature
française, T.2, XVIII-XXe siècles Ed.Armand Colin, 1970
15. P.H.SIMON-Georges Duhamel,Ed.du Temps Present,1947
16. P.H.SIMON-Histoire de la littérature française au XXe siècle,
T.1,2, Ed. Armand Colin, 1967.
17. Albert THIBAUDET-Histoire de la littérature française de 1789
à nos jours Ed.stock, 1960
18. Jean THORAVAL-Les Grandes Etapes de la Civilisation française
Ed.Bordas, 1971

****